

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**ŠIKAN A KYBERŠIKANA JAKO SOCIÁLNÍ PROBLÉM
VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ ZŠ**

Autor práce: Michaela Rumlová, DiS.

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Romana Morongová

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce – v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS a v tištěné podobě knihovnou VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Romaně Morongové, za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

RUMLOVÁ, M. *Šikana a kyberšikana jako sociální problém ve školním prostředí ZŠ: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2019. 79 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Romana Morongová

Klíčová slova: šikana, kyberšikana, prevence, legislativa

Tématem bakalářské práce je „Šikana a kyberšikana jako sociální problém ve školním prostředí ZŠ“. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části je vysvětlen a blíže charakterizován pojem šikana, jsou popsány její základní znaky a formy. V práci jsou blíže uvedena vývojová stadia šikany, možné příčiny a role všech účastníků šikany. Bakalářská práce definuje kyberšikanu a uvádí několik jejích druhů a prostředků. Závěr teoretické části práce je věnován prevenci a legislativě vztahující se k šikaně a kyberšikaně.

Praktická část je obohacena o dotazníkové šetření s následným srovnáním a vyhodnocením. Výsledky šetření jsou graficky zpracovány.

ABSTRACT

RUMLOVÁ, M. *Bullying and Cyberbullying as a social problem of the school environment at elementary schools*: Bachelor Thesis. České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2019. 79 pages, Supervisor Mgr. Romana Morongová

Key words: bullying, cyberbullying, prevention, legislation

Main topic of the thesis is „Bullying and cyberbullying as a social problem of the school environment at elementary schools“. The thesis is divided into theoretical and practical part. In the theoretical part there is the description and characterization of the phenomena of Bullying, it's basic signs and forms. Closer look is taken at the formation of Bullying, possible causes and roles of all the participants. The thesis defines Cyberbullying and presents some of its types and instruments. The final part of the thesis is focused on prevention and legislation connected to Bullying and Cyberbullying.

Practical part is made of questionnaire survey with comparison which is followed by evaluation. The results are graphically shown in the end.

OBSAH

ÚVOD	8
1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	9
2 ŠKOLNÍ ŠIKANA	11
2.1 Vymezení pojmu a charakteristika šikany	11
2.2 Znaký šikany	12
2.2.1 Záměrnost v šikaně	12
2.2.2 Nerovnováha sil mezi šikanujícím a šikanovaným.....	13
2.2.3 Periodicita	14
2.3 Formy šikany.....	15
2.3.1 Přímá agrese.....	17
2.3.2 Nepřímá agrese	17
2.4 Vývojová stádia šikany	18
2.4.1 Ostrakismus	18
2.4.2 Fyzická agrese a psychická manipulace	19
2.4.3 Vytvoření jádra	20
2.4.4 Vytvoření norem	21
2.4.5 Totalita	22
2.5 Možné příčiny šikany	23
3 ÚČASTNÍCI ŠIKANY	25
3.1 Agresor – šikanující	25
3.1.1 Typologie agresorů	26
3.2 Charakteristika šikanované oběti	27
3.2.1 Typologie šikanované oběti	28
4 KYBERŠIKANA A JEJÍ DEFINICE	29
4.1 Druhy a prostředky kyberšikany	31
4.1.1 Krádež identity a hesla.....	31
4.1.2 Vyloučení a ostrakizace	31
4.1.3 Kybergrooming	32
4.1.4 Kyberharašení a kyberstalking.....	34
4.1.5 Pomlouvání a odhalení.....	35
4.1.6 Sexting	35
4.2 Účastníci a protagonisté kyberšikany.....	37
4.2.1 Charakteristika oběti kyberšikany	37
4.2.2 Kyberagresoři.....	38
4.2.3 Přihlízející aktéři kyberšikany	39
4.3 Zásady a pravidla bezpečného internetu	40
4.3.1 Možná obrana při kyberútoky.....	40
4.3.2 Projekty zabývající se kyberšikanou a jejím řešením.....	42
5 PREVENCE	43
5.1 Prevence v jednotlivých třídách.....	46
6 ŠIKANA, KYBERŠIKANA A LEGISLATIVA	48
6.1 Trestní odpovědnost pachatelů šikany.....	51

7	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ ZAMĚŘENÉ NA ŠKOLNÍ ŠIKANU.....	53
7.1	Shrnutí výsledků.....	69
7.2	Vyhodnocení hypotéz.....	70
	ZÁVĚR.....	72
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	75
	PŘÍLOHY.....	76

ÚVOD

Autorka si zvolila téma šikana a kyberšikana jako sociální problém ve školním prostředí ZŠ, jelikož toto téma považuje za nejen velmi zajímavé, ale svou povahou a naléhavostí navíc i za velice aktuální a akutní. Agresivní jednání dětí, za které je šikana a kyberšikana právem považována, je ve společnosti stále více rozšířeným jevem, nicméně ze strany veřejnosti je tento problém často spíše podceňován.

Pro veřejnost je velice důležité vědět, že šikana a kyberšikana je stále velice aktuální problém, a že se na základních školách nadále vyskytuje. Šikana může způsobit dětem traumata, ať už fyzická, tak i psychická, která mohou mít na psychiku a vývoj dítěte zásadní dopad. V dnešní době je též velice rozšířen relativně nový jev, vyskytující se především v prostředí internetu, kterým je kyberšikana – šikana ve virtuálním prostředí. Valná většina žáků ZŠ má v současnosti přístup k internetu, ať už ve škole nebo doma, tudíž se mohou stát potencionálními oběťmi této formy šikanování. Kyberšikana je navíc výhodná pro agresora, jelikož internet poskytuje pachateli jistou míru anonymity, čímž se může beztrestně dále dopouštět tohoto patologického chování.

V závěrečné části této bakalářské práce autorka zpracovala dotazníkové šetření, které vyplnilo celkem 160 respondentů – dětí druhého stupně dvou základních škol. Cílem dotazníkového šetření je vyvrácení či potvrzení autorkou stanovených hypotéz, které si stanovila před samotnou tvorbou práce.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Bakalářská práce se zabývá samotnou šikanou a kyberšikanou, která má dopad na děti druhého stupně základních škol. Cílem bakalářské práce je zjistit, zda se šikana a kyberšikana vyskytuje mezi dětmi na ZŠ. Dalším dílčím cílem je zmapovat, jak děti vlastně vnímají samotný akt šikany, a následně jak by šikanu řešily, kdyby se staly jejími oběťmi.

Na dané téma jsou zpracovány základní informace o šikanování dětí, odhalení této trestné činnosti a následné pomoci právě šikanovaným dětem.

V praktické části bakalářské práce může být použito několik různých metod jako například: analýza, syntéza, pozorování, srovnání, interview a dotazníkové šetření. Analýza je popsána jako soubor, který zkoumá složitější skutečnosti pomocí rozkladu na podstatně jednodušší. Syntézu lze popsat jako protiklad analýzy. Jedná se především o sjednocení jednotlivých částí v jeden celek, kdy jsou zároveň sledovány podstatné souvislosti jednotlivých složek daného jevu. Pozorování lze vysvětlit jako sledování jiných skutečností a jeho výsledkem je popsání a vysvětlení daných skutečností. Srovnání se používá většinou, když je třeba zjistit rozdílné či shodné stránky u dvou nebo více subjektů. Interview je rozhovor s cílem získání potřebných informací. Autorka si do praktické části bakalářské práce zvolila dotazníkové šetření. Dotazníkové šetření bude v tištěné podobě distribuováno mezi žáky druhého stupně dvou základních škol, jedna ze škol bude situována v městském prostředí města Klatovy a druhá ve vesnici Pačejov.

Práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a praktickou. Informace, jež jsou v práci publikovány, jsou z ověřených literárních děl, která jsou vypsána na konci bakalářské práce. Teoretická část se zaměřuje na školní šikanu a kyberšikanu, autorka formuluje typické znaky a formy této problematiky a následně diferencuje rozdíl mezi šikanou a kyberšikanou. Dále se práce zabývá jednotlivými vývojovými stádii šikany a kyberšikany, charakteristikou zúčastněných aktérů, zejména agresorů a obětí, možné příčiny a dopad na všechny zúčastněné subjekty. V poslední kapitole teoretické části se autorka zaměřuje na prevenci šikany ve školním prostředí, v prostředí internetu a legislativu platnou v ČR.

V praktické části je realizováno dotazníkové šetření, dotazník je následně vyhodnocen a výsledky znázorněny pomocí grafů, díky jimž je možné porovnat výsledky obou zúčastněných škol. Dotazník byl zpracován, vytištěn a následně rozdán žákům obou zúčastněných škol k vyplnění. Náhled dotazníku je součástí praktické části. Hlavním úkolem dotazníkového šetření bylo zjistit, zda mají žáci druhého stupně ZŠ povědomí o tom, co termíny šikana a kyberšikana znamenají, zda vědí, jak je tato problematika nebezpečná, a jak je možné jí rozpoznat a následně se jí bránit. Před provedením dotazníkového šetření si autorka stanovila 3 hypotézy, které budou pomocí dotazníku vyvráceny či potvrzeny.

Hypotéza č. 1: Na vesnické ZŠ se šikana vyskytuje v menší míře než ve městě.

Hypotéza č. 2: Děti by se skutečností, že jsou šikanovány, nikomu nesvěřily.

Hypotéza č. 3: Minimálně 30% žáků se s kyberšikanou doposud nesetkalo.

2 ŠKOLNÍ ŠIKANA

Toto téma je velice aktuální, a to především s ohledem na míru výskytu tohoto sociálně patologického jevu. Podle statistik se s určitou formou šikany na škole setkává přes 40 % dětí. Školní šikana je velmi nebezpečný jev, který lze dnes zaznamenat na většině škol a u dětí bez rozdílu věku. Průběh šikany se může v jednotlivých případech lišit, neboť i šikana sama o sobě může mít různé podoby. Za šikanu lze považovat jakékoli záměrné chování, které má za cíl opakovaně ubližovat, ohrožovat a zastrašovat jiného člověka, nebo skupinu lidí. Pod šikanu spadá bití, ničení věcí, slovní napadání, pomluvy, vyhrožování a ponižování. S postupem doby a technologickým vývojem se objevila tzv. kyberšikana, tedy šikana na sociálních sítích. Jedná se o rafinovanější verzi šikany, kterou je mnohdy velmi obtížné rozpoznat. Navíc možnosti kyberšikany jsou v době svobodného internetu téměř bezmezné.

Šikana u dětí, mládeže a u dospělých se nijak razantně neliší, pokaždé má agresor za cíl znepríjemnit dotyčnému život, zesměšnit ho, urážet ho a ukázat se jako silnější a dominantní. Rozdíly jsou velice nepatrné, ať už se jedná o agresi, intenzitu brutality nebo míru manipulace. Šikana může mít i jiný podtext a to ve smyslu sexuálního nátlaku. Tento humor se však může rychle přeměnit a mít nepříjemný dopad na daného jedince.¹

2.1 Vymezení pojmu a charakteristika šikany

Existuje mnoho definic šikany, vesměs se však všechny prolínají. Šikanování je celosvětový problém rozšířený ve všech skupinách, ať už ve školách, v zaměstnání, v partnerských vztazích, mezi zaměstnanci nebo v rodině. Šikana se může objevit všude, kde se lidé setkávají a společně vytvářejí sociální skupinu. Takže lze říci, že můžeme být obětí šikany v jakékoli fázi našeho života, neboť šikana se objevuje i v domově důchodců, kde jsou senioři týráni či zesměšňováni.²

¹ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 47. ISBN 80-7367-014-3.

² ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. 1 Vyd. Praha: Portál, 1995. s. 26. ISBN 80-7178-049-9.

Šikanování na základních školách probíhá na území školy, ať už je to ve třídě nebo ve školní jídelně, kde jsou spolužáci zároveň diváky těchto ohavných činů a šikanující si tímto způsobem zvyšuje své ego před svými vrstevníky. Šikanovat může dotyčný ale i v ústraní, jako například ve školní šatně nebo na ulici po cestě do školy či ze školy tak, aby o šikanování vědělo co nejméně osob. Šikanou nazýváme jednání, kdy jedno dítě uráží, posmívá se a znepríjemňuje život druhému dítěti, které se svým chováním neumí dostatečně bránit.³

2.2 Znaky šikany

Jak autorka již popisovala v předešlé kapitole, šikana je záměrné ubližování dotyčnému jedincem, nebo skupinou agresorů. Může se jednat o fyzickou nebo psychickou agresi. Žák je šikanovaný, jestliže si z něho ostatní dělají konstantně legraci, schválně ho vytěsňují z kolektivu, mlátí ho, vrážejí do něj, schovávají mu věci a snaží se o to, aby ho ostatní žáci neměli rádi. Aby se skutečně jednalo o šikanu, musí toto agresivní jednání splňovat 3 hlavní znaky, které budu v následujícím textu blíže specifikovat.

2.2.1 Záměrnost v šikaně

Záměrnost v šikaně bývá nejvíce diskutovaným tématem, protože je obtížné se stoprocentně spolehnout na informace, které nám poskytne agresor, přitom on jediný by nám měl podat vysvětlení o jeho záměru. Kvůli této skutečnosti nelze zvenčí určit, s jakým záměrem agresor šikanuje, a jestli si svůj čin plně uvědomuje. Šikanující mají za cíl vyváznout z vlastní odpovědnosti, a tak popíšou své činy jako „nevhodné“ chování šikanovaného.⁴

³ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. 1 Vyd. Praha: Portál, 1995. s. 26. ISBN 80-7178-049-9.

⁴ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Psychologie školní šikany*. 1 Vyd. Praha: Grada, 2016. s. 28-29. ISBN 978-80-247-2992-3.

U oběti šikany je nutné počítat s rizikem vědomého i nevědomého zkreslení. Šikanovaný se obává přiznat fakt, že je šikanován ze strachu z reakce útočníka nebo okolí. Šikanovaní si často nepřipouštějí, že se stali obětí šikany a celou situaci zlehčují, například pod vlivem předchozích událostí, kdy se k nim dříve agresor choval „lépe“.

Zjišťování záměrnosti bývá velmi problematické, a to hlavně v pedagogické praxi. Pokud pedagogové nemohou určit záměr agresorova činu, začnou jeho chování brát s větší tolerancí. Učitelé vyloučí úmysl ublížit, pokud přijdou na to, že útočník začíná pocíťovat výčitky a tíží ho svědomí vůči oběti. Tímto chováním přestává být považován za šikanujícího.⁵

2.2.2 Nerovnováha sil mezi šikanujícím a šikanovaným

Druhým znakem je nerovnováha sil mezi obětí a agresorem - strůjcem šikany. Nerovnováhu sil můžeme popsat také pojmem „dominance“, která značí agresorovu fyzickou a mentální převahu. Šikanující systematicky využívá svojí převahu nad slabším jedincem.

Na druhé straně je u šikanovaného problém v tom, že se neumí dostatečně ubránit či ohradit a tím vzniká nerovnováha sil a z ní pak často stupňující se podoba šikany. Právě to, že se oběti neumí dostatečně postavit agresorovi je pro šikanujícího impulz k tomu, aby šikanoval dál a často i ve větší míře. Tato nerovnováha je hlavním spouštěčem a důvodem, kvůli kterému se silnější jedinec rozhodne, zda překročí míru běžného konfliktu a začne šikanovat. Fyzická převaha, kvalita verbální zdatnosti, vzhled, členství v několika skupinách bývá velkým plusem pro šikanujícího, který tyto schopnosti využívá ve svůj prospěch, aby se s nadhledem postavil slabšímu a méně zdatnému žákovi.

⁵ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Psychologie školní šikany*. 1 Vyd. Praha: Grada, 2016. s. 28-29. ISBN 978-80-247-2992-3.

U starších žáků se ale nejedná pouze o fyzickou převahu, ale přidává se k ní postupně i agrese psychická a sociální. Tu je ale daleko obtížnější definovat a včas ji odhalit. Tím, že agresor začne svoje útoky proti oběti stupňovat, postupně začne klesat podpora ostatních žáků ve třídě ve prospěch oběti. Fyzicky silnější žák si začne dobírat na tělocviku fyzicky slabšího žáka, který je však často chytřejší a nadanější v ostatních předmětech. Tento chytřejší jedinec ale začne využívat svoje nadání proti jinému méně nadanému žákovi, a tím vzniká dvojrole.⁶

2.2.3 Periodicita

Třetí a poslední kritérium je opakovanost útoků. Mnoho definic hovoří právě o podmínce opakovanosti útoků, kdy agrese vůči oběti je velmi častá, tzn. opakující se, s čímž souvisí i skutečnost, že má rovněž dlouhé trvání. Šikanovaní žáci nepocítují ohrožení pouze v období, kdy jsou přímo šikanováni, ale také v obdobích mezi útoky. Pokud se šikanovaného dítěte zeptáme, kdy míra šikany dosahovala nejvyššího stupně, nejsou schopni na tuto otázku odpovědět. Děti, které se staly obětí šikany, vnímají celé tohle trýznivé období za stav, který trvá stále, i bez ohledu na to, co se zrovna v jejich třídě odehrává. Pro oběť tedy šikana představuje zpravidla delší dobu než pro agresora.

Největší rozpor mezi šikanujícím a šikanovaným nacházíme v časové perspektivě, kdy šikanující oběť ignoruje nebo ji úmyslně dlouhodobě přehlíží, a tak jsou ostatní žáci ve třídě přesvědčeni, že je vše v pořádku. Obě strany, tedy šikanující a šikanovaný, vnímají incidenty šikany naprosto rozdílně. Šikanující mívá dojem, že došlo pouze k několika nevýznamným útokům, zatímco oběť má odlišný pocit, který se navíc na její duševní stránce velmi významně podepíše.⁷

⁶ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Psychologie školní šikany*. 1 Vyd. Praha: Grada, 2016. s. 31-32. ISBN 978-80-247-2992-3.

⁷ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Psychologie školní šikany*. 1 Vyd. Praha: Grada, 2016. s. 34-35. ISBN 978-80-247-2992-3.

Jestliže se agresor po ukončení období šikany oběti neomluví nebo jinak otevřeně neprojeví, že svých činů upřímně lituje, může mít oběť stále strach z budoucího napadení, což se u ní projevuje stresem a nejistotou.

Jedna ze zásadních a hlavních otázek zní: „Jak často se musejí útoky opakovat, aby se dalo mluvit o šikaně?“ Pokud se bude jednat o pouhé dva incidenty, které nejsou tak závažné a navíc se odehrávají s delším časovým odstupem, většinou nejsou označovány termínem šikana. V některých případech však i jednorázový agresivní útok může značit počátek šikany. Týká se to i kyberšikany, kdy se v prostředí internetu, na sociálních sítích zveřejní nevhodný, nebo jinak zraňující obsah v podobě komentáře, fotografie nebo nahrávky.

Při posuzování důležitosti jednotlivých případů se badatelé řídí výpověďmi poškozeného, protože i jeden agresivní útok může představovat značný stres. V praxi se zjišťuje číselně vyjádřená opakovatelnost útoků, díky tomu lze porovnat výpovědi šikanujících, šikanovaných a ostatních spolužáků.⁸

2.3 Formy šikany

Druhů a forem šikany je velká řada a bohužel prvotní projevy bývají často podceňovány a bagatelizovány. Abychom mohli šikanu rozpoznat od rané fáze jejího počátku, je třeba si ukázat jakousi stupnici šikany.

⁸ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Psychologie školní šikany*. 1 Vyd. Praha: Grada, 2016. s. 34-35. ISBN 978-80-247-2992-3.

„Tato škála, ilustruje progresivní vývoj šikany od neškodného škádlení po napadání a kriminální trestnou činnost.⁹

„Společenské škádlení

Zraňující popichování

Nenápadná nepřátelská řeč těla

Agresivní fyzické chování, např. strkání, bouchání, kopání

Zlomyslné pomluvy, např. šikana na webu, na chatech

Sexuální genderové, rasové, či náboženské pronásledování

Sociální vylučování – osobně, elektronicky

Mobbing (útoky skupiny na jednotlivce)

Hazing (ponižující křticí rituály nováčků, mazáctví)

Vydírání / uplácení

Telefonické, elektronické napadání

Poškozování majetku

Fyzické násilí

Použití zbraní

Ublížení na zdraví

Vražda¹⁰

V této kapitole se budu podrobněji věnovat charakteristice jednotlivých forem šikany, přičemž zmíním i určité formy, které dříve byly pro veřejnost přijatelné, nicméně v posledních letech jsou společností posuzovány a vnímány jinak.

Když se přeneseme do hlubší historie, do starověkého Řecka a Říma, kde už se mluvilo o principech demokracie a o lidských právech, nikdo nebral ohled na to, že by se s otroky mělo zacházet jako s ostatními lidmi. Za tu dobu se ale odehrál velký humánní posun, díky rozšiřování lidských práv a svobod.

⁹ FIELD, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. 1 Vyd. Praha: Ikar, 2009. 25. ISBN 978-80-249-1176-2.

¹⁰ FIELD, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. 1 Vyd. Praha: Ikar, 2009. 25. ISBN 978-80-249-1176-2.

Nejkrutější forma šikanování se objevuje na těch místech, kde musí oběť sdílet sociální skupinu s agresorem, respektive pobývat na stejném místě ve stejný čas. Proto školní prostředí, školní výlety a internáty nejsou pro šikanovaného příjemným prostředím.¹¹

Existuje několik forem šikany, a proto je dobré o nich znát co nejvíc potřebných informací a umět je rozpoznat ve správný čas. Společnost často šikanu rozděluje z hlediska forem agrese na přímou a nepřímou.

2.3.1 Přímá agrese

Do přímé agrese zpravidla spadá fyzické a verbální napadání. Jedná se o nejtýpější formy šikany vyskytující se hojně na základních školách. Verbální agresí rozumíme nadávky, zesměšňování a další verbální projevy ze strany agresora proti oběti. Zatímco fyzická agrese je doplňována kopy, údery a dalšími nebezpečnými útoky.¹²

2.3.2 Nepřímá agrese

O nepřímé agresi se začalo hovořit ve Finsku na přelomu devadesátých let minulého století. Autoři o ní často mluví jako o nejnebezpečnější a nejméně nápadné agresi. Jedná se o agresi, která je skrytá, pro svou realizaci užívá třetí stranu a je méně konfrontační než agrese přímá. Pokud agrese splňuje všechny znaky šikany, tedy záměrnost, opakovanost a nerovnováhu sil mezi šikanujícím a šikanovaným, můžeme sociální agresi, psychické napadání a vztahovou agresi řadit mezi nepřímou šikanu. Psychická šikana je často spjatá s agresi vztahovou. Zahrnuje šíření pomluv, vyčleňování dítěte z kolektivu, pomluvy, ignorování, sexuální gesta a verbální urážky.

¹¹ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Psychologie školní šikany*. 1 Vyd. Praha: Grada, 2016. s. 34-35. ISBN 978-80-247-2992-3.

¹² JANOŠOVÁ, Pavlína. *Psychologie školní šikany*. 1 Vyd. Praha: Grada, 2016. s. 20-21. ISBN 978-80-247-2992-3.

Všechny tyto druhy a konflikty šikany mají stejný cíl, a tím je ublížení oběti a odstřižení dítěte od ostatních spolužáků. K sociální a vztahové agresii dochází v sociálních skupinách, kde je přítomen agresor, oběť, ale i ostatní členové skupiny.

Posledním jevem je sociální exkluze, což je záměrné vyčleňování nebo nepřijetí dítěte do sociální skupiny. Cílem sociální exkluze bývají často posměšné poznámky, ponižující gesta, pomsty proti oběti, či záměrné vyzrazení tajemství. Bohužel, s touto agresí se setkávají profesori téměř v každé třídě základní školy a tím se naplňují všechny skutkové podstaty šikany.¹³

2.4 Vývojová stádia šikany

Šikana není, jak již bylo uvedeno, jednorázový či ojedinělý konflikt, naopak „násilí“ ukryté v ní má svoji dynamiku a i šikana jako taková se vyvíjí v určitých stádiích. Šikana je negativní proces, který narušuje vztah mezi kolektivem a šikanovaným jedincem. Směřuje k tomu, aby žáci přijali normy a hodnoty, které vedou k šikanování dětí. Tímto chorobným procesem je narušeno veškeré bezpečné soužití a je pravým opakem budování komunity. Ve snaze léčit děti postižené „virem“ šikanování se tato choroba začala rozlišovat a tím vzniklo základní pětistupňové schéma, které je pro rozpoznání šikany velmi důležité a užitečné. Je dobré si vysvětlit a podrobněji popsat všech pět stádií šikany.¹⁴

2.4.1 Ostrakismus

Prvním stádiem nazýváme zrod ostrakismu. Spousta pedagogů a rodičů si myslí, že k začátkům šikanování je zapotřebí několika impulzů, jako je například přítomnost agresora ve třídě nebo absence kázně.

¹³ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Psychologie školní šikany*. 1 Vyd. Praha: Grada, 2016. s. 20-21. ISBN 978-80-247-2992-3.

¹⁴ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 36. ISBN 80-7367-014-3.

Bohužel, šikanování se objevuje téměř v každé skupině a nezáleží na tom, jak dobrá kázeň ve třídě panuje nebo jaké má který žák osobnostní sklony k násilným projevům. Téměř v každé třídě na základní škole se v kolektivu vyskytuje někdo, kdo nějakým způsobem vybočuje z kolektivu, a mnohdy je díky tomu ostatními označován například za outsidera, obětního beránka nebo černou ovci. Děti školou povinné navíc nemají dostatečné zkušenosti s fungováním kolektivu, protože tradiční způsob výchovy nemá za cíl pracovat se vztahy mezi žáky. Tak dochází ke zrodu ostrakismu, mezi jehož charakteristický znak patří, že oběti není ubližováno fyzicky a že je „pouze“ vyčleněna a postupně zcela „vytěšňována“ z kolektivu.

„Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen necítí dobře, je neoblíbený a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod.“¹⁵

Tato situace je prvním zárodkem k dalšímu rozvoji a pokračování negativního vývoje.¹⁶

2.4.2 Fyzická agrese a psychická manipulace

Dalším stádiem je fyzická agrese a přitvrzování manipulace. Toto stádium zahrnuje dvě časté příčiny, které se vzájemně podmiňují:

První příčina je spjata s nárůstem napětí ve skupině, kdy žák, který je ostrakizován, slouží jako ventil agresora. Šikanující žáci si na něm vylévají nepříjemné pocity spojené se špatným prospěchem, s neúspěchem nebo celkově se špatnou náladou. Proto se mluví o přitvrzování manipulace, tedy stálé zvyšování konfliktů. Ze začátku se objevuje subtilní fyzická agrese, která postupně navyšuje na intenzitě.

Žáci se často zabavují tím, že vymýšlejí nejrůznější způsoby, jak nejvíce zranit obětního beránka třídy.

¹⁵ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 36. ISBN 80-7367-014-3.

¹⁶ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 36. ISBN 80-7367-014-3.

„V podstatě se jedná o tzv. scapegoating, známý spíše z patologického rodinného prostředí, v němž jde o upevnění soudržnosti skupiny na účet obětního beránka.“¹⁷

Pokud se v jedné třídě najde více žáků se sklony k výrazné agresivitě, stoupá tím míra násilí. Tito agresivní asociální jedinci používají násilí k uspokojování svých potřeb. Tím, že disponovaní žáci ochutí první zážitek spojený s tím, jaký pocit je mlátit a týrat slabšího, bezbranného žáka, dojde k prolomení posledních zábran, a tím narůstá násilí, které se stále opakuje. Tou nejhorší situací bývá šikanování od vůdce třídy, který bývá ostatními obdivován a v kolektivu je brán jako hvězda. Rád šikanuje jen pro zábavu, nebo jen proto, aby byl pro okruh svých obdivovatelů zajímavý. Ve třídě je důležité pedagogické působení pro převahu pozitivních morálních hodnot, kamarádských vztahů, soudržnosti a především k negativnímu postoji k násilí. Taková skupina ale nemá šanci vzniknout sama, a vytvořit ji, nějaký čas trvá. Pokud je skupina bez dohledu, automaticky nastupuje strategie, jak skrýt vlastní strach, nebo naopak dostat do této náročné situace někoho jiného. Pokud se tak stane, imunita ve skupině začíná být oslabená a tím nastává skupinová destrukce.

Existuje zde několik faktorů vedoucí k porušení imunity vůči šikaně, a tím je například nepřátelství, lhostejné vztahy, nebo počáteční zmatek.¹⁸

2.4.3 Vytvoření jádra

Třetí stádium značí vytvoření jádra. Pokud se žáci nebudou umět bránit počáteční agresii a tlaku, který je na ně vyvíjen ze strany jednotlivce, utváří se skupina agresorů, kterým se říká „úderné jádro“. Pokud se taková skupinka agresorů dá dohromady, začnou společně spolupracovat a vybírat si ty nejslabší oběti, které budou systematicky šikanovat. Vždy si vybírají takové oběti, které už jsou značným terčem ostrakizování.

¹⁷ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 36 - 37. ISBN 80-7367-014-3

¹⁸ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 36 - 37. ISBN 80-7367-014-3.

Toto stádium je také nazýváno jako klíčový moment, a to proto, že je ze všech nejzásadnější. Rozhoduje se o tom, zda se počáteční stádium dostane do stádia pokročilého. Skupina je již rozdělena na podskupiny a na „kliky“, které bojují o vliv těmi nejrůznějšími způsoby. Nejdůležitější je, aby ve třídě vznikla pozitivní podskupina, která bude natolik silná a vlivná, aby svým chováním nepodněcovala podskupinu tyranů k dalšímu tažení.

Pokud jsou obě podskupiny v rovnováze, tj. jsou obě stejně silné, dochází k chvilkovému přerušení násilí ze strany tyranů. Snadno se ale může vše zvrtnout, pokud například přichází další agresor anebo „typická“ oběť, která je převedená z jiné školy.

Bohužel se silné podskupiny slušných žáků ve školách nevyskytují příliš často. Vždy jsou totiž v nevýhodě, oproti agresorům, kteří neradi dodržují pravidla. „Slušní“ žáci umí respektovat pravidla, „nebonzují“, zkrátka svým zdravým charakterem nepřímo umožňují bujení šikany.¹⁹

2.4.4 Vytvoření norem

Toto čtvrté stádium je značně spjato s třetím stádiem. Pokud se ve třídě nenajde žádná pozitivní podskupina žáků, činnost jádra tyranů může pokračovat stále víc. Děti ve třídě přijmou normy agresorů, a ti se pak stávají nepsaným zákonem. Ve třídě je utvářena tak silná dynamika a tlak, že už není vůbec snadné se proti tomu postavit. Dochází k šokující proměně, proti které nelze bojovat. *„Je to něco podobného, jako když virus přemůže buňku a plně ji ovládne. Buňka zůstává navenek zachována, avšak místo aby organismus podporovala, zevnitř ho rozkládá.“* I žáci, kteří jsou mírní, hodní, ukáznění, se začínají chovat krutě vůči ostatním slabším šikanovaným žákům, a navíc z toho začínají pociťovat radost a uspokojení.²⁰

¹⁹ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 39. ISBN 80-7367-014-3.

²⁰ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 39 – 40. ISBN 80-7367-014-3.

2.4.5 Totalita

Již podle samotného názvu posledního stádia je zjevné, že šikana už vyústila do zhoubného procesu bez radikální pomoci. Běžné normy agresorů začínají být respektovány téměř všemi žáky třídy, a tím nastává tzv. *stádium vykořisťování*. Jedná se o rozdělení žáků do dvou skupin, pro lepší přehlednost, na otrokáře a otroky. Vztah mezi nimi je označován „originálními“ termíny. Agresoři sami sebe rádi nazývají *nadlidmi, králi, ministry, nacisty* a své otroky označují za *podlidi, židy, poddané, bažanty*.²¹

Otrokáři využívají svého „hierarchicky“ vysokého postavení ve třídě a na svých otrocích si berou všechno, co je výhodné a využitelné. Jedná se o materiální hodnoty, jako jsou peníze, doklady, osobní věci a rádi je připravují o city, rozumové schopnosti a školní znalosti. Svým postavením ve skupině dávají jasně najevo, kdo ovládá třídu, a kdo může způsobovat bolest a příkoří bez výčitek svědomí.

Agresoři, kteří už nemají co ztratit, a kteří ztrácejí poslední zbytky zábran, opakují své násilí stále častěji s vyšší razancí. Bohužel, pokud se jedná o menší skupinu, začne převládat zlo, tj. žáci, kteří si šikanu nedokázali představit a jen tiše přihlíželi násilnostem, začínají šikaně nejen přihlížet, ale už se do ní i osobně zapojují. Násilí ve skupině se začne považovat za věc na denním běžném pořádku a za neuvěřitelnou legraci. Zbytky lidskosti nacházející se v žácích jsou vytěsněny a pocit viny zcela začíná chybět.

Otroci jsou zahrnutí do kouta a jsou schopni udělat vše, co se jim řekne. Trpí tak moc, že jediné vysvobození nacházejí únikem do nemoci, pokusem o sebevraždu, odchodem ze školy nebo totálním zhroucením.

²¹ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 39. ISBN 80-7367-014-3.

„Prorůstání parastruktury násilí do oficiální školní struktury je poslední metou k absolutnímu vítězství šikanování.“ Na školách se tento nejvyšší stupeň „dokonalosti“ vyskytuje v mírnější podobě. Stává se to v případě, kdy šikanující neboli iniciátor šikany je hvězdou třídy ve všech směrech. Je mluvčím třídy, podílí se na školních i mimoškolních aktivitách, má výborný prospěch, chování na úrovni, výborný vztah s pedagogy, kteří ho plně podporují. Takže pokud se najde ve třídě žák, který je na první pohled nesympatický, a který není premiantem třídy, jsou jeho signály o pomoc a vysvobození naprosto nulové, a vykládány v jeho neprospěch.

Na tomto pátém a posledním stupni je hrůzné to, že všichni členové, ať se jedná o šikanující nebo šikanované, přijmou normy šikanování za zcela běžné a začínají je respektovat. Pokud se tedy má někdo doznat ke všemu, co se v dané třídě děje, začíná docházet k velkému strachu a také k pocitu viny. Proto se u některých výpovědí oběti nebo svědkové odvolali s tím, že vše byla jen legrace.²²

2.5 Možné příčiny šikany

Existuje několik důvodů, proč děti šikanují. Některé příčiny jsou zjevné na první pohled, nad některými se naopak musíme zamyslet hlouběji.

První příčina je jedna z těch méně viditelných. Jedná se o tlak kolektivu, který je vyvíjen na jedince, u kterého se předpokládá jisté chování, které by měl splňovat. Od chlapců se očekává mužnost a tvrdost, u děvčat jde především o citlivé chování a vzhled. Tato příčina se v současnosti objevuje především ve sportu nebo tělesné výchově. Občas se bohužel stává, že sám učitel tělocviku je toho názoru, že slabší jedinec by měl dostat zabrat.²³

²² KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 40 – 43. ISBN 80-7367-014-3

²³ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. 1 Vyd. Praha: Portál, 1995. s. 28-30. ISBN 80-7178-049-9.

Druhým motivem šikany je touha po moci. Jedná se o touhu ovládat druhého člověka. Tato touha bývá velice silná, jelikož když ovládáme jiného člověka, může nám to pomoci splnit jiná přání – vynutit si služby a výhody.

Třetí možnou příčinou je motiv krutosti. Jedná se o radost z toho, když vidíme jiného člověka trpět. Může se zdát, že tenhle motiv, kterému u sexuálních deviantů říkáme sadismus, je vzdálen vztahům mezi běžnými lidmi, avšak psychoanalytikové zjistili, že tato vlastnost dřímá ve většině z nás. Při šikaně se tato touha uspokojuje.

Další roli při šikanování hraje také zvědavost. Trýznit slabšího jedince můžeme brát trochu jako experiment. Zjišťujeme, jak se oběť chová ve strachu, bolesti a ponížení. Se zvědavostí také souvisí nuda a touha po silných a vzrušujících zážitcích. K šikanování slabšího jedince vede mimo jiné touha bavit se a zažít vzrušení.²⁴

²⁴ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. 1 Vyd. Praha: Portál, 1995. s. 28-30. ISBN 80-7178-049-9.

3 ÚČASTNÍCI ŠIKANY

Účastníky šikany nejsou pouze agresori nebo oběti. Jsou to obecně všichni, kteří se, ať už přímo nebo nepřímo, podílejí na šikaně. Děti, které jsou denně účastníky šikany, jsou také svým způsobem ve „hře“. Ve hře, při které nejsou dána pravidla. Nejdříve se ale zaměříme na samotné agresory a jejich typologie.²⁵

3.1 Agresor – šikanující

Michal Kolář ve své knize *Bolest šikanování* uvádí, že se za svůj život setkal s několika agresory. Vždy to byli na první pohled „silné“ osobnosti, alespoň co se týče chování ve skupině. Jedná se především o žáky, kteří umí bojovat se strachem, skrývat ho před ostatními a hlavně před sebou samým. Zneužívat ostatní, shazovat jejich osobnost před ostatními, pro ně bývá určitou známkou radosti a naplnění. Adrenalin je pro šikanující na denním pořádku. I když v nich často převládá nejistota, vnitřní neklid a strach, dokážou se konfliktům postavit tváří v tvář. Jsou silnějšími osobnosti oproti oběti, jak po fyzické, tak po psychické stránce. Vždy u nich byla zřejmá nápadná krutost a silná touha po moci. Jedná se o hlavní motivy, které agresory nutí k jejímu opakování. Existují ale další motivy, které nutí agresory k tomu, aby ubližovali slabším jedincům. Pár těchto motivů si popíšeme blíže, avšak některé motivy byly přiblíženy v kap. Možné příčiny šikany.²⁶

- *Motiv upoutání pozornosti.* Agresor se snaží být středem pozornosti, chová se jako herec v divadle, aby získal obdiv od svých spolužáků. Ve třídě tedy pořádá představení ve stylu „římské minikoloseum“.
- *Motiv zabíjení nudy.* Šikanování v agresorovi probouzí pocit vzrušení, a má konečně pocit, že díky ubližování ostatním, začíná konečně žít.
- *Motiv „Mengeleho“.* V šikanující osobnosti se začíná probouzet anetický badatel. Tj. snaží se člověka „rozebrat“ jak hračku. Rád by našel tajemství oběti tím, že zkouší jeho vytrvalost.

²⁵ ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. 1 Vyd. Praha: Portál, 1995. s. 31. ISBN 80-7178-049-9.

²⁶ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 85 - 86. ISBN 80-7367-014-3

- *Motiv žárlivosti.* Tento motiv je častý. Žáci závidí talentovanému žákovi přízeň učitelé, a proto šikanují.
- *Motiv „prevence“.* Děti, které se dříve staly obětí šikanování, začnou z pocitu strachu také šikanovat nebo se připojí k jinému agresorovi.
- *Motiv vykonat něco velkého.* Násilníci, kteří jsou odsouzeni k životnímu neúspěchu, ať už se to týká školy nebo rodiny, začínají být agresory. Díky šikanování mají pocit, že se něco děje, že se jich konečně něco týká.²⁷

3.1.1 Typologie agresorů

Jsou zaznamenány 3 typologie agresorů šikany:

- *„Hrubíán“* - jedná se o typ agresora, který má velké kázeňské problémy. Vyznačuje se tím, že je impulzivní, primitivní, ostatní z něho mají strach a je často spojen s pácháním trestné činnosti. Šikanuje nelítostně, tvrdě, bez špetky soucitu nebo lítosti. Vyžaduje naprostou poslušnost. Chová se tak, jak je zvyklý z výchovy rodičů. Brutalita a agrese je na denním pořádku.
- *„Elegán“* - tito agresori se projevují slušností k ostatním. Jsou často „uzavření do sebe“. Šikanování je cílené a děje se spíše někde v ústraní, tedy bez přítomnosti svědků. Rodina těchto dětí směřuje svojí výchovu k uplatňování tvrdého a náročného přístupu, tzn. *vojenského drilu bez lásky*.
- *„Srandista“* - jedná se o optimistického, sebestředného člověka. Ve třídě je nezdědka oblíbený. Šikanuje pro radost a pro pobavení sebe i ostatních žáků. V rodinách často chybí duchovní a mravní hodnoty.²⁸

²⁷ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 85 - 86. ISBN 80-7367-014-3

²⁸ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 86 - 87. ISBN 80-7367-014-3

3.2 Charakteristika šikanované oběti

Je velmi obtížné najít ve skupině žáka, který se stal obětí. Je to možná i o něco těžší, než odhalit charakteristiku agresora. Bohužel v této době si téměř každá třída najde svoji oběť. Výběr bývá naprosto nahodilý, respektive obětí se může stát kterékoliv dítě.

Avšak na základních školách existují „typické“ oběti, které bývají často opakovaně šikanované. Nejedná se o *defektní jedince*, jedná se pouze o děti, které jsou nazývány jako „nejslabší z nejslabších“. Tím největším problémem je, že neumějí skrývat svůj strach z agresora a neumějí využívat strachu druhých. Chronicky šikanované děti neumí bojovat proti budoucímu napadení. Jejich viditelná zranitelnost a bojácnost v agresorovi dokáže vyvolat ještě větší potěšení ze šikanování. Když se blíží nějaký nepříjemný střet mezi agresorem a obětí, oběti začnou ztrácet hlavu, propadají panice, výčítkám svědomí, zatímco agresori zachovávají chladnou hlavu.

To je jejich výhodou. Proto nemusí být každá oběť indisponována tělesně, zpravidla však oběti bývají fyzicky slabšími.

Někdy nastane situace, kdy tělesně zdatný žák začíná být obětí šikanování, a to jen proto, že po psychické stránce je zcela bezbranný. Bojí se jakéhokoliv náznaku agrese. Nedokáže se šikanujícímu spolužákovi postavit. I když při běžných konverzacích s pedagogy nepůsobí nějak nejistě či bojácně.²⁹

²⁹ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 87. ISBN 80-7367-014-3.

3.2.1 Typologie šikanované oběti

Pro typy dětských obětí jsou charakteristické 4 skupiny:

- „*Jistá oběť*“ – často se jedná o děti, které jsou šikanovány pro svoji zamlklost, uzavřenost, bojácnost. V kolektivu se neprojevují, naopak se drží stranou.
- „*Dítě s protektivní výchovou*“ – o těchto dětech je známo, že nad nimi jejich rodina drží ochrannou ruku. Doprovází je každý den do školy a nedopřejí jim žádnou volnost.
- „*Handicapované děti*“ – tato skupina obětí je velmi častá. Největší roli sehrává učitel, který by měl svojí připraveností integrovat handicapované dítě do třídy, a tím zamezit šikaně.
- „*Děti učitelů*“ – jedná se o specifickou skupinu dětí. Pokud dítě nastoupí do školy, kde jeho rodič je navíc učitelem, ostatní žáci považují toto dítě za protekční, a proto se k němu začínají chovat odmítavě.³⁰

³⁰ MOJRA.CZ: *Šikana ve škole* [online]. 28. 1. 2019. [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <https://blog.mojra.cz/clanek/jak-resit-sikanu-ve-skole>

4 KYBERŠIKANA A JEJÍ DEFINICE

Kyberšikana jako taková bývá často velmi úzce spojována s tradiční školní šikanou. Kyberšikana je oproti šikaně novějším fenoménem rozšířeném již po celém světě. Výzkumníci zabývající se touto problematikou nemohou najít jednoznačné shody. Odráží se to především na výsledcích, které jsou velmi rozdílné, například při měření výskytu kyberšikany.

„Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí.“³¹

Je nutné si uvést pár základních rysů kyberšikany. První z nich je opakovanost. Opakovanost nemusí být zajišťována pouze agresorem, ale také přihlížejícími lidmi. Jedná se o lidi, kteří nevhodný obsah zveřejněný na sociálních sítích schválně šíří dál. Už jen při dalším kliknutí na tlačítko „to se mi líbí“ u zveřejněné fotky oběti, můžeme tento čin brát jako určitou formu opakování. Bohužel, u kyberšikany je dokazatelnost opakování daleko obtížnější než u šikany tradiční.

Dalším prvkem kyberšikany je mocenská nerovnováha. Tato nerovnováha vzniká mezi agresorem a obětí. Opět nacházíme značné rozdíly mezi tradiční šikanou a kyberšikanou. Nerovnováha šikany je vyjádřena především fyzickou převahou agresora nad obětí, zatímco u kyberšikany nelze zamezit tomu, aby agresor definitivně ztratil přístup k oběti. Dospívající děti v této době žijí sociálními sítěmi a tráví na nich většinu svého času. Takže i když se oběť bude snažit zabránit dalším útokům například tím, že opustí danou stránku či profil, agresor nebude mít problém si oběť znovu „najít“. Dítě postihnuté kyberšikanou může také nahlásit agresora, což často vede k zablokování jeho účtu. Nikdo ale nemůže zaručit, že si agresor nezaloží novou stránku. Navíc pokud oběť neví, kdo sedí na druhé straně a dál útočí, nemá možnost se těmito útokům bránit a tím je vytvořena mocenská nerovnováha.

³¹ ČERNÁ, Alena a spol. *Kyberšikana*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2013. s. 20 – 21. ISBN 978-80-210-6374-7.

Dalším prvkem kyberšikany i běžné školní šikany je úmyslnost jednání. Oběť se díky takovému jednání cítí zranitelně, ublíženě a nepříjemně. Je nutno oddělovat kyberšikanu od vrstevnického přátelského „škádlení“. Musíme si uvědomit rozdíly mezi přátelským online „škádlením“ a kyberšikanou. Jestliže si nevšimneme u útočníka negativního charakteru, jedná se pouze o „škádlení“ nikoli o kyberšikanu. Méně rozpoznatelné je i online obtěžování. O online obtěžování mluvíme, jestliže chování agresora nenaplnuje definici kyberšikany. Jsou dány situace, u kterých je vidět značný rozdíl mezi kyberšikanou a online obtěžováním. Jestliže dítě dostane e-mail, ve kterém se nachází počítačový virus, nejedná se o kyberšikanu. Jedná se pouze o běžný spam od konkrétní osoby. Nadávky na chatu, které se dále neopakují, také nelze považovat za kyberšikanu. A jestliže agresor svoje jednání nebere jako zraňující, mluvíme právě o škádlení, tj. kyberškádlení.

Nutno si uvést situaci, která je typickou formou nepřímé šikany. Je to pojem zvaný kyberšikana v zastoupení neboli „*cyberbullying by proxy*“. Agresor v této situaci nepřímo figuruje, využije služby internetového poskytovatele „upozornění“. Jedná se o upozornění, které poukazuje na závadný obsah v prostředí internetu. Administrátor má právo takového uživatele zablokovat, zrušit mu účet tj. „odstříhnout“ ho od světa sociálních sítí, od světa online aplikace či komunikace.

Toto riziko je v prostředí internetu velmi známé, a proto administrátoři zasílají ověřovací zprávy oběti, která buď nereaguje na takové zprávy, anebo reaguje příliš agresivně s pocitem, že je nekontaktoval administrátor sítě, ale přímo agresor. Agresor však celou situaci pouze sleduje, a je velmi obvyklé, že není nikdy rozpoznán.³²

³² ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 21 – 23. ISBN 978-80-247-4577-0.

4.1 Druhy a prostředky kyberšikany

Je nutné si uvést několik konkrétních druhů kyberšikany, tedy jednotlivých projevů agresivního chování v prostředí sociálních sítí.

4.1.1 Krádež identity a hesla

U této situace je typické, když se agresor v online prostředí vydává za oběť. Jedná se o velmi častý druh kyberšikany. Agresor volí několik způsobů, jak oběť poškodit. Často si agresor založí falešný profil, kde vystupuje pod identitou oběti, zpravidla velmi nevhodným, ponižujícím a ubližujícím způsobem. A protože v sociálním světě a především v této době je komunikace mezi lidmi na běžném denním pořádku, agresor může takto porušit sociální vztahy oběti. Agresor si ani nemusí dát takovou práci s tím, aby se mohl za někoho jiného vydávat. Stačí, když si vymyslí podobnou přezdívku na chatu. Jsou dány situace, kdy agresor zajde dál. Ukradne heslo k nějakému účtu, např. na Facebooku a vydává se přímo za oběť. K této situaci dochází opravdu velmi snadno, ačkoli děti a dospívající si hesla rádi vyměňují, jen proto, aby si takovým způsobem dokazovali společné přátelství. Proto je opravdu velmi vhodné toto riziko dětem a dospívajícím neustále opakovat a upozorňovat je na to.³³

4.1.2 Vyloučení a ostrakizace

Dalším druhem je ostrakizace, tedy vyloučení ze skupiny, kam by oběť ráda patřila. Tento druh kyberšikanování je pro oběť velmi frustrující a bolestný, protože mladí lidé mají potřeby sdílet své zážitky, zkušenosti s ostatními, a pokud nepatří do sociální skupiny, považují se za někoho, kdo je *out*.³⁴

³³ KOŽÍŠEK, Martin a spol. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online*. 1 Vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. s. 72. ISBN 978-80-247-5595-3.

³⁴ KOŽÍŠEK, Martin a spol. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online*. 1 Vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. s. 72. ISBN 978-80-247-5595-3.

4.1.3 Kybergrooming

Kybergrooming je vysoce nebezpečné jednání, které se odehrává v prostředí internetu a je velice blízké kyberšikaně. Laici ho často považují za synonyma.

Jedná se o chování lidí na internetu, které má za účel vzbudit v dítěti důvěru a vylákat jej na setkání v reálném světě za účelem sexuálního zneužití. Kybergrooming může být spojován také se zneužitím dětí k jiným záměrům, například k terorismu.³⁵

4.1.3.1 Falešný profil

Jedná se o účet vytvořený na internetu, který je smyšlený, tj. pachatel si ho sám vymyslel, aby využíval kontakt se svými oběťmi. Pachatel může používat i vícero falešných profilů zároveň a tím zvyšovat pravděpodobnost, že oběť uvěří důvěryhodnosti profilu.³⁶

4.1.3.1.1 Jak odhalit falešný profil

Většinu falešných účtů lze odhalit tak, že se budeme více soustředit na detailní informace o profilu. Upozornit na falešný profil nás může skutečnost, že účet byl založen nedávno. Další varovný signál jsou fotografie v profilu, které mohou vypadat bezchybně, jakoby z jedné série a málokdy objevíte fotky z běžného života. Vlastník falešného profilu se vyhýbá hlasové komunikaci a videohovorům. Podvodný účet má v seznamu kontaktů uživatele stejného pohlaví a věku. Většinou se oběťmi stávají právě děti a dospívající, kteří se primárně o detaily profilu až tak nezajímají.³⁷

³⁵ KOŽÍŠEK, Martin a spol. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online*. 1 Vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. s. 72. ISBN 978-80-247-5595-3.

³⁶ KOŽÍŠEK, Martin a spol. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online*. 1 Vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. s. 72. ISBN 978-80-247-5595-3.

³⁷ KOŽÍŠEK, Martin a spol. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online*. 1 Vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. s. 73. ISBN 978-80-247-5595-3

4.1.3.2 Fáze kybergroomingu

Kybergrooming je možné rozdělit do tří základních fází.

První přichází na řadu online kontakt – pachatel neboli groomer si vytipuje svou oběť a začne s ní navazovat kontakt výhradně přes zprávy. Tento internetový vztah může trvat měsíce až rok.

Druhá fáze spočívá v pozvání oběti na setkání v reálném světě. Může se jednat o setkání na veřejných místech jako je kino, divadlo nebo restaurace. Záměrně může groomer také vybírat místa, na kterých oběť nemá možnost dovolání se pomoci či útěku, například výlet do přírody či zamčené prostory.

Poslední fází kybergroomingu je samotné napadení oběti. Počet napadení kybergroomery v poslední době bohužel stoupá. Tato kriminalita se značí vysokou latencí neboli kriminalitou skrytou. Oběti mají strach z reakce okolí, reakce pachatele, medializace anebo nedůvěřují OČTŘ.³⁸

³⁸ KOŽÍŠEK, Martin a spol. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online*. 1 Vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. s. 72 - 75. ISBN 978-80-247-5595-3.

4.1.3.3 Základní body obrany proti kybergroomingu

Proti kybergroomingu se dá bohužel bránit jen velice obtížně. Nejlepší obranou je prevence a důvěra mezi dětmi a rodiči nebo učiteli.

1. Přemýšlejte o svých virtuálních přátelích, obzvláště o těch, která se zdají být až moc dokonalá.
2. Občas si přečtete starší konverzace s vaším online přítelem, můžete tak rozpoznat změny a rozpory v příběhu.
3. Pokládá dotazy mimořádně intimního a osobního charakteru.
4. Nemějte strach říct NE sexu přes internet.
5. Nenechte se omámit přísliby dokonalého vztahu, tito lidé často lžou a stejné věci slibují i jiným mladistvým.
6. Nesdělujte své osobní údaje osobám, které znáte krátce pouze ve virtuálním světě.
7. Nebojte se odmítnout setkání v reálném životě.
8. Online přátelé by měli zůstat online přáteli.³⁹

4.1.4 Kyberharašení a kyberstalking

Kyberharašení se v prostředí internetu vyznačuje neustále opakujícími zprávami od agresora, které jsou pro oběť brány jako nepříjemné. Na rozdíl od flamingu jde pouze o jednosměrnou komunikaci, protože zprávy takového typu zasílá pouze agresor, oběť se snaží komunikaci ukončit. Agresor zasílá oběti nepřemírné množství zpráv pokaždé, když se oběť připojí, tj. bude online. Také záměrně posílá oběti denně několik SMS či MMS. Ke kyberharašení ale zpravidla dochází ze začátku zcela nevinně. Oběť si začíná v online prostředí chatovat s úplně cizím člověkem, kterého nikdy neviděl. Ze začátku vypadá vše jako úplně nevinná konverzace, která se ale později může proměnit ve velmi nepříjemnou, se kterou už si oběť neví rady a je těžké ji ukončit.

³⁹ Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele. Vyd. 1. Editor Aleš Kavalír. Plzeň: Pro město Plzeň zpracovala společnost Člověk v tísni, pobočka Plzeň, 2009, 22 s. ISBN 978-80-86961-78-1.

Kyberstalking je stejně jako kyberharašení opakované zasílání zpráv obsahující zastrašující sdělení, výhrůžky, dokonce i vydírání. Často je velmi těžké rozeznat kyberstalking od kyberharašení. Rozdíl je v tom, že u kyberstalkingu se začíná oběť obávat o svůj život a zdraví, agresor v oběti vzbuzuje strach o fyzické bezpečí.⁴⁰

4.1.5 Pomlouvání a odhalení

Tento druh kyberšikany je také velice častý. Pomlouvání je sdělování nepravdivých informací v online prostředí. Opět má za cíl oběť poškodit a nějakým způsobem zesměšnit. V této formě kyberšikany figurují i přihlížející, kteří nepravdivé informace šíří dál. V případě odhalení je oběť také poškozena. Agresor odhalí a zveřejní informace ostatním, které se týkají dotyčné oběti. Většinou se jedná o informace osobního či intimního charakteru.⁴¹

4.1.6 Sexting

Termínem sexting rozumíme elektronické rozesílání a šíření intimních fotografií, videí či textových zpráv se sexuálním obsahem a tématikou v prostředí internetu.

Tento fenomén je velice rozšířený zejména pomocí komunikačních technologií a internetového prostředí. Sexting se nemusí týkat pouze dospělé populace, mohou ho provozovat také děti.⁴²

⁴⁰ ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 24 – 27. ISBN 978-80-247-4577-0.

⁴¹ ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 24 – 27. ISBN 978-80-247-4577-0.

⁴² ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 24 – 27. ISBN 978-80-247-4577-0.

4.1.6.1 Sexting a jeho rizika

Sexting je velice rizikovou aktivitou v internetovém prostředí, jeho provozování může mít až fatální následky. Můžeme jej rozdělit do dvou skupin – v první skupině se jedná o posílání zpráv se sexuální tematikou partnerovi, v té druhé jde o zasílání zpráv s choulstivým obsahem neznámým lidem. Sexting v některých případech přeroste ve velice silný nátlak vůči oběti, která se cítí ponížena a může vést k sebepoškozování a v některých případech až k sebevraždě.⁴³

4.1.6.2 Důvody, rizikovosti sextingu:

V případě sextingu je zde hned několik důvodů, které jsou velice rizikové. V první řadě po odeslání zpráv s fotografiemi či jiným sexuálním obsahem zcela ztrácíme kontrolu nad jejich pohybem po internetu. Dalším rizikem je fakt, že sexting bývá nezdědkou propojen i s jinými patologickými jevy, jako je vydírání či nátlak. Pachatel může zneužít zaslání obsahu a pod pohrůzkou jeho zveřejnění klást na oběť tlak a vydírat jí. V případě provozování sextingu s nezletilými osobami, je často klasifikován jako šíření dětské pornografie. Pokud již dojde ke zveřejnění intimních fotografií či zpráv na internetovém prostředí, je takřka nemožné je smazat. Tento obsah se může ve virtuálním prostředí velice rychle šířit a stát se virálním.⁴⁴

4.1.6.3 Prostředí, v němž se sexting odehrává

Sexting se odehrává v převážné většině případů prostřednictvím internetu, především pomocí webových stránek sdružujících velké množství různorodé populace jako je Facebook. Svou roli může však sehrát také mobilní telefon či email.

⁴³ ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 24 – 27. ISBN 978-80-247-4577-0.

⁴⁴ KOŽÍŠEK, Martin a spol. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online*. 1 Vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. s. 83. ISBN 978-80-247-5595-3

Dále se může jednat o textové zprávy či videohovory prostřednictvím aplikací jako je například Skype, ICQ, Instagram, Snapchat nebo MSN. Sexting se odehrává především prostřednictvím aplikací, v nichž je možné zasílání fotografií či videí.⁴⁵

4.2 Účastníci a protagonisté kyberšikany

V této kapitole autor přiblíží a popíše všechny osoby, které se kyberšikany účastní. První z nich budou oběti kyberšikany, následně agresoři a jako poslední přihlízející. Všichni sehrávají v kyberšikaně důležitou roli.

4.2.1 Charakteristika obětí kyberšikany

Oběti kyberšikany se nijak zvlášť od tradiční šikany neliší. To platí především v případech, kdy se oběť a agresor neznají pouze ze světa sociálních sítí.

První obětí kyberšikany se stává přímo agresor. Je to dáno především tím, že se tak oběť mstí za jeho chování prováděné například v prostorách školy. Nebo také proto, že se v prostředí internetu cítí silnější a získají podporu od ostatních dětí.

Druhým jsou pak děti, které v reálném světě nijak zvlášť nevybočují z kolektivu, naopak jsou ostatními spolužáky velice oblíbeni. Jenže problém je v tom, že v prostředí internetu se stávají těmi slabšími a zranitelnými. Agresor toho tak využívá, získá si potřebná hesla k internetovým účtům, zneužívá osobní informace, které posílá dál a kyberšikana tak postupuje dál. Výzkumníci prokázali, že oběťmi kyberšikany se stávají děti a dospívající, kteří internet a všechny sociální sítě používají častěji a po delší dobu. Navštěvují především „riziková“ prostředí na internetu, ať už se jedná o pornografické stránky nebo extremistické chatové skupiny. V takovýchto internetových skupinách lze narazit na agresora s největší pravděpodobností.

⁴⁵ KOŽÍŠEK, Martin a spol. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online*. 1 Vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. s. 87 - 88. ISBN 978-80-247-5595-3

Oběti také v prostředí internetu sdělují své osobní informace, více se sebeodhalují, tj. sdělují o sobě intimní a osobní údaje při komunikacích s jinými dětmi. Pak se cítí daleko víc zranitelně, protože všechny tyto nepříjemné informace jsou požity proti nim. Lze ale zdůraznit, že zveřejňování osobních údajů a ostatních informací a častější komunikace v prostředí internetu nemá za důsledek kyberšikanu. Je ale pravdou, že většina dětí díky své nízké sebejistotě nemají možnost informace o sobě sdělovat v offline světě, protože nemají dostatek přátel, a proto mají tendenci produkovat svoje tajemství a osobní údaje na internetu.⁴⁶

4.2.2 Kyberagresori

Skupina kyberagresorů je velmi různorodá. Stejně jako u tradiční šikany nacházíme několik agresivním a impulzivních jedinců, i když ne mnoho. Z největší části se kyberagresorem stává oběť tradiční šikany. A to jen proto, že si je více jistá v online světě a kompenzuje si tak své neuspokojivé postavení v reálném světě.

Dalším typem kyberagresora se stává dítě, které se nedokáže vcítit do situace, kterou prožívá oběť. Agresor totiž sedí za obrazovkou a nevidí, jak se cítí dítě na druhé straně. Někteří si ani neuvědomují, jakou bolest oběti způsobují.

„Herman a Walrave (2008) tento aspekt kyberšikany pojmenovávají jako kokpit efekt – agresori kyberšikany podobně jako letci shazující bomby na města vesnice pod sebou nevidí faktické dopady a utrpení, které způsobují, a nemají proto ani výrazné pocity viny, které by jim v takovém chování zabránily.“⁴⁷

⁴⁶MACHÁČKOVÁ, Hana. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 60 - 64. ISBN 978-80-247-4577-0.

⁴⁷MACHÁČKOVÁ, Hana. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 64 – 66. ISBN 978-80-247-4577-0

Dalším typem agresorů jsou děti, které nemají emočně rozvinuté vztahy se svými rodiči. Rodiče se zkrátka nezajímají, co jejich dítě dělá, jaké online aktivity provádí. Díky nedostatku rodičovského zájmu, a tím, že jejich dítě často používá internet, se vysvětluje, proč začínají takové děti s kyberšikanou a proč jim takové chování v prostředí internetu vydrží dlouho procházet. Sami si totiž připadají jako internetoví profesionálové.⁴⁸

4.2.3 Přihlízející aktéři kyberšikany

Svou roli hraje věk a pohlaví dítěte. O chlapcích je známé, že jsou zvyklí se chovat drsně a proto se přidávají na stranu agresora, zatímco dívky se snaží pomáhat oběti, i když do děje šikany přímo nezasahují.

U kyberšikany ale bohužel nikdo z přihlízejících neví, co má s danou situací dělat, jak oběti pomoci. Takové děti se bojí zavolat někoho dospělého a všechno mu říct, protože si myslí, že díky tomu dostane oběť pořádně zabrat. Také mají strach, aby se díky podpoře oběti nemohli stát terčem kyberšikany oni sami. Důležitou roli hraje především zkušenost s agresí a šikanou z minulosti. Pokud dítě, které dříve také šikanovalo, nebo mělo násilnické sklony, se s největší pravděpodobností přidá na stranu agresora a bude ho podporovat v jeho dalším jednání.⁴⁹

⁴⁸MACHÁČKOVÁ, Hana. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 64 – 66. ISBN 978-80-247-4577-0

⁴⁹MACHÁČKOVÁ, Hana. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 71. ISBN 978-80-247-4577-0.

4.3 Zásady a pravidla bezpečného internetu

V této kapitole bude popsáno několik užitečných dodatků k bezpečnému používání internetu.

- 1) Nedůvěřuj přehnaně informacím, o kterých se dočteš na internetu. Internet navštěvuje miliony uživatelů a každý tam může zveřejnit, co se mu zlíbí. Byla by škoda se nechat napálit, proto si raději vždy ověřuj pravdivost informací.
- 2) Dávej si pozor na lidi, které si poznal/a v prostředí sociálních sítí. O takových lidech nabydeš často dojmu, že už je znáš velmi dobře. Mnoho lidí se už takovýmto podobným způsobem spálilo.
- 3) Pokud se stane, že tě v prostředí internetu někdo ustavičně obtěžuje, či pronásleduje, neboj se svěřit se blízkému dospělému člověku.
- 4) Na internetu nedělej věci, které dělat nechceš. Pokud tě někdo bude mít potřebu nutit do něčeho, co ti není příjemné, např. zasilání tvých fotek či kontaktních údajů, nedělej to. Někteří uživatelé využívají řadu technik, kterými ti budou chtít znepříjemnit život a trávení času na internetu. Neboj se jejich vyhrožování, raději se svěř dospělému blízkému člověku, v kterém máš důvěru.
- 5) Rozhodně nezapomínej na pravidla slušného chování. Ta platí úplně stejně v reálném životě i v životě online světa.⁵⁰

4.3.1 Možná obrana při kyberútoku

Řešení kyberšikany z technického hlediska, aneb co je možné udělat v případě, že jsme terčem kyberútoků:

- 1) Prvním řešením je zablokovat si e-mailovou adresu nebo celou doménu, tím by měly e-maily od konkrétního jedince přestat přicházet. Tuto možnost hledejte v nastavení ve vaší e-mailové schránce.
- 2) Dalším řešením je zablokovat si daného uživatele na jednotlivých stránkách, které využíváte. Toto řešení je možné na většině stránek, kde jsou registrovaní uživatelé. Do seznamu blokových účtů si přidáte přezdívku daného uživatele, kterého najdete v Nastavení vašeho účtu.

⁵⁰ ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 134. ISBN 978-80-247-4577-0

- 3) Pokaždé není možné tuto variantu zvolit, ačkoli takové stránky navštěvují i neregistrovaní uživatelé. V takovém případě nastává možnost, kdy ve vašem Nastavení zlovíte možnost omezení viditelnosti profilu pouze na registrované uživatele. Tím zamezíte tomu, aby vás kontaktovali nepřihlášené osoby.
- 4) Další možností je nahlásit závadný/ubližující obsah administrátorovi stránky, ten má oprávnění daný obsah ze stránky vymazat. Je také možné nahlásit konkrétního uživatele na stránkách s registrovanými uživateli, jemuž pak administrátor účet zablokuje. Na některých sociálních sítích např. na Facebooku už existuje přímo tlačítko „nahlásit“, kterým upozorníte na závadný obsah.
- 5) Jestliže k útokům dochází v určitém konkrétním prostředí, je možné toto prostředí přestat používat, např. odhlásit se z konkrétního diskuzního fóra, hry či sociální sítě. Někdy to může být i na škodu, pokud v daném prostředí používáte ke komunikaci s dobrými kamarády či udržení dobrých vztahů. Je tedy obecně lepší zablokovat osoby a změnit nastavení zabezpečení, než úplně zavrhnout dané prostředí.
- 6) Další z možné ochrany je i zablokování konkrétního telefonního čísla, pokud k útokům dochází prostřednictvím mobilního telefonu. O to můžete požádat operátora, kterého neváhejte kontaktovat.
- 7) Pokud nechcete úplně zrušit váš účet a být stále online, stačí změnit svůj účet – změnit svoji e-mailovou adresu, profil na sociální síti apod. Důležité je pak svůj nový účet sdělovat pouze svým blízkým a „ověřeným“ přátelům a následně dobře svůj účet zabezpečit.
- 8) V některých případech se může stát, že agresor/ka zjistí přihlašovací údaje k vašemu účtu a tím vám způsobí komplikace. I takový problém dejte vědět administrátorovi, který po ověření ukradený účet zablokuje nebo změní přihlašovací údaje. Je nezbytně nutné svá důležitá hesla nikomu neukazovat a nesvěřovat se s nimi a zvolit si vždy dostatečně bezpečné a silné heslo.
- 9) Jestliže administrátor či provozovatel dané stránky nereaguje, nebo ho jen není možné najít, je možnost kontaktovat také Policii ČR.⁵¹

⁵¹ ČERNÁ, Alena. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. s. 130 – 131. ISBN 978-80-247-4577-0

4.3.2 Projekty zabývající se kyberšikanou a jejím řešením

Internet není jen místo agrese a obtěžování, dá se na něm vyhledat také spousta webových stránek, které dětem dokážou nabídnout pomoc při řešení kyberšikany.

Zde jsou uvedené některé webové stránky, zabývající se touto problematikou:

- E-bezpečí (<https://www.e-bezpeci.cz/>)
- Linka bezpečí (<https://www.linkabezpeci.cz/>)
- Stop kyberšikaně (<http://www.stopkybersikane.cz/>)
- Seznam se bezpečně (<https://www.seznamsebezpecne.cz/>)
- Minimalizacešikany (<http://www.minimalizacesikany.cz/>)⁵²

⁵²KOŽÍŠEK, Martin a spol. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online*. 1 Vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. s. 65. ISBN 978-80-247-5595-3

5 PREVENCE

Prevence má za cíl předcházet šikaně či kyberšikaně a také nalézt různá řešení a způsoby, jak šikaně čelit a následně ji zcela zastavit. Zvládnout šikanu je velmi náročný úkol, který vyžaduje různé schopnosti a znalosti z teoretického ale i z praktického hlediska. Při řešení šikany je velmi důležité mít otevřenou tzv. jak hlavu, tak i srdce.

Abychom mohli pomoci šikanovanému dítěti, měli bychom si připustit možnost přítomnosti šikany v prostředí, kde se vyskytuje, ať už ve škole nebo v jiném dětském kolektivu. První a tou nejlepší možností by bylo, kdyby se nám dítě přímo svěřilo se svými problémy. To ale z praxe není tak časté, protože dítě se svého násilníka bojí a raději vše ponechává v tajnosti.

Důležité je najít vhodné způsoby pomoci oběti i šikanujícímu. To, jakým způsobem dokážete pomoci, se odvíjí od toho, v jakém vztahu a postavení jste vzhledem k dítěti. Pokud jste učitelem, či vychovatelem začnete postupovat v souladu s vašimi povinnostmi.

Lze nalézt několik potřebných informací a zdrojů ubližování a je nutné si položit pár základních otázek, jako je např. Kdo šikanuje? Jedná se pouze o jednoho násilníka nebo je jich více? V jakém prostředí se šikana odehrává? Učitelé si odpovědi na takovéto otázky hledají pomocí ostatních žáků. Je důležité na děti netlačit, ptát se pár z nich na otázky, ale také na názory, které se týkají daného případu.

Učitelé by měli sledovat aktuální dění ve třídě, vztahy mezi dětmi, zkrátka skupinovou dynamiku. Nedostatek informací by po rozhovoru s násilníkem mohl vést k nárůstu ještě většího sebevědomí a přitvrzení manipulace. Pokud agresora odhalíme, nikdy po něm nemůžeme chtít, aby se setkal v přímé konfrontaci s obětí. V oběti to může vyvolat následnou paniku a ještě větší obavu ze svého trýznitele.

K obětem se vždy chováme citlivě, bez ohledu na to, jaký názor máme na celou situaci. Vyjádříme podporu a zajistíme oběti bezpečí. Pokud se jedná o závažnou šikanu, je dobré šikanované dítě nechat doma, dokud se celá situace nevyřeší. Jestliže na dítěti zaznamenáme známky psychického či tělesného poškození, je velmi důležité vyhledat psychologickou a lékařskou pomoc. Pokud se takové dítě začíná uzdravovat, tak dalším krokem je navrácení důvěry a sebevědomí, což by přítomnost šikany v budoucnosti vyloučilo, nebo aspoň nepůsobilo v takové míře.⁵³

Za přítomnosti a spolupráce rodičů je nutné dítěti stále opakovat několik základních vět.

- Se svými problémy se vždycky svěř dospělému, kterému věříš a pamatuj, že to neznamena, že na někoho „bonzuješ“
- Pokud si myslíš, že nemáš nikoho takového, hledej dál, on se najde
- Důležité je, aby sis říkal, že si nezasloužíš, aby ti někdo ubližoval
- Snaž si najít co nejvíc kamarádů, kteří se postaví proti šikaně s tebou
- Nikdy nebud' dlouho sám, zdržuj se někde mezi dospělými nebo mezi svými vrstevníky
- Raději se vyhýbej místům, kde se šikana odehrává
- Snaž se agresora vůbec nevšímat
- I když je to obtížné, tak nesmíš před útočníkem dát najevo svůj vztek
- Chovej se sebevědomě, doma si cvič sebejistou chůzi nebo odhodlaný pohled do očí agresora
- Jestliže se ocitneš v nebezpečí, snaž se utéct, i za cenu toho, že se ti něco ztratí
- Ještě než se rozhodneš s násilníkem bojovat, řekni to dospělému člověku

*„Pokud se v něčem odlišuješ od jiných dětí, nemáš se za co stydět. Bud' hrdý na to, že jsi, na rozdíl od nich, výjimečný“.*⁵⁴

⁵³ PÖTHER, Peter. *Dítě v ohrožení*. 2. Vyd. Praha: G plus G, 1999. s. 125 - 128. ISBN 80-86103-21-8.

⁵⁴ PÖTHER, Peter. *Dítě v ohrožení*. 2. Vyd. Praha: G plus G, 1999. s. 125 - 128. ISBN 80-86103-21-8.

Jsou ale dány situace, kdy se dítě nesvěří učitelovi, ale svým vlastním rodičům. Rodič by v takové situaci neměl propadat panice a snažit se uklidnit svoje dítě a podpořit ho, aby vědělo, že naším jednáním ho neohrozíme. Proto bychom neměli hned oznámit škole násilníka nebo školu rovnou zažalovat za věci, co se v ní dějí.

Jestliže máme pocit, že naše dítě není ve škole v bezpečí, měli bychom ho nechat doma, dokud se situace zcela nevyřeší. Pokud na našem dítěti zaznamenáme nějaké újmy na zdraví, měli bychom vyhledat okamžitě lékařskou pomoc. Také návštěva psychologa je pro dítě správným řešením. Měli bychom zjistit co nejvíce potřebných informací, které můžeme oznámit třídnímu učiteli. Škola by měla takové situace neprodleně řešit.⁵⁵

Samozřejmě je nutné se zabývat jak oběťmi, tak i agresory. Navíc, šikanujícímu dítěti bychom měli věnovat větší pozornost. U agresora musíme odhalit, proč se agrese dopouští. Agresorovi musíme vysvětlit, že takové chování je naprosto nepřijatelné. Nesouhlas se šikanou je dobré dát vědět všem účastníkům třídy. Musíme zkrátka zaujmout nekompromisní postoj. Mezi způsob takového postoje patří i postihy pro šikanující dítě. Postih by měl být účinný.

Požadování náhrady na poškozené věci, zhoršení prospěchu, nepodmínečné zhoršení známky z mravů, přeložení na jinou školu, oznámení případu na policii, nebo umístění dítěte do výchovného ústavu bývá účinnou represí. Nejde však o to dát šikanujícímu žákovi co největší trest. Cílem je změnit jeho chování, aby začal na danou věc nahlížet jinak. Je dobré při rozhovoru a agresorem začít povídat o pocitech oběti.

Často se stává, že se rodiče nemohou srovnat s tím, že by se jejich dítě dopustilo něčeho takového. V těchto případech je velmi těžké kázeňské potrestání ze strany pedagogů. Proto by i rodiče šikanujících dětí měli navštívit pedagogicko-psychologickou poradnu, aby chování jejich dítěte mohli konzultovat.⁵⁶

⁵⁵ PÖTHER, Peter. *Dítě v ohrožení*. 2. Vyd. Praha: G plus G, 1999. s. 136 - 138. ISBN 80-86103-21-8.

⁵⁶ PÖTHER, Peter. *Dítě v ohrožení*. 2. Vyd. Praha: G plus G, 1999. s. 129 - 130. ISBN 80-86103-21-8.

5.1 Prevence v jednotlivých třídách

Anonymní dotazník by měl být jeden ze základních prevencí na každé základní škole. Dotazník by měl být prováděn jednou ročně a měl by zjišťovat zamoření šikanou ke zmapování situace v každé třídě.

Jsou známy tři základní typy prevencí na úrovni jednotlivých tříd:

- 1) Charta třídy: Tato technika spočívá v tom, že učitel nejlépe v hodinách občanské nauky či v třídnické hodině diskutuje s žáky na téma, které se týká sociálních vztahů ve škole, respektive jak by se k sobě měli děti navzájem chovat a i jak by se měl chovat pedagog k žákům a naopak. Děti při takové diskuzi samy formulují určité zásady, jimiž by se toto chování mělo řídit. Učitel při diskuzi usměřňuje, ačkoli se snaží o pozitivní zásady, tedy aby se nejednalo pouze o zákazy. Pokud se jedná o šikanu, snaží se pedagog o to, aby děti samy dospěly k formulaci: „*Silný chrání slabého.*“, nebo aspoň *Žáci si navzájem pomáhají*“. Nakonec děti vyberou nejdůležitější zásady, např. „*Dvanáctero*“, které je složeno ze čtyř základních zásad pro chování učitelů k žákům, dalších čtyř zásad pro chování žáků k pedagogům a v neposlední řadě čtyři zásady pro chování žáků mezi sebou.

Poté každé dítě ve třídě tuto konečnou formu napíše na čistý list papíru. Nejlépe vypadající exemplář podepíše všichni žáci i učitelé a je vyvěšen ve třídě na nástěnce, kde je všem nejlépe a stále na očích.

- 2) Pedagogická komunita: Jedná se o systematické budování pospolitosti ve třídách, ve které má každý člen své místo, a která je přítelem třídního učitele. Takové setkávání pedagogické komunity jsou pravidelná, konají se většinou každý týden. Pro toto setkání je typický kruh, ve kterém žáci i učitel sedí při prodiskutování všech záležitostech, které jsou důležité, včetně konfliktů, k nimž dochází. V tomto kruhu zde také probíhá nácvik komunikace, aplikují se zde metody, které napomáhají ke zlepšování osobních vztahů mezi žáky, a hrají se i hry, které mají stejný cíl. Základním principem této komunity je naučit žáky uvědomovat si své vlastní city, včetně negativních, a rozumně volit, jak tyto city později projevit.

- 3) Víkendové rekreačně-zážitkové pobyty: Tyto pobyty jsou určeny pro celou třídu, za účasti některých rodičů a pedagogů k navázání a upevnění vztahů důvěry a vzájemné sounáležitosti. Tyto pobyty navštěvují také zkušení externisté z praxe, kteří se věnují šikaně a tím napomáhají třídu „imunizovat“ právě proti šikaně.⁵⁷

⁵⁷ ŘÍČAN, Pavel a spol. *Jak na šikanu*. 1 Vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 115 – 116 s. ISBN 978-80-247-2991-6

6 ŠIKANÁ, KYBERŠIKANÁ A LEGISLATIVA

Vše, čeho se dopustí nezletilí či mladiství řeší zákon č. 218/2003 Sb. – „Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)“.⁵⁸

Pachatelé mladší 15 let neboli nezletilí

Osoba, která je mladší 15 let není podle současné právní legislativy trestně odpovědná. Z odborného hlediska je taková osoba nezletilá. Trestný čin nezletilých se nazývá čin jinak trestný. Pokud se osoba mladší 15 let dopustí trestného činu, lze i proti ní zahájit následující opatření.

- Dohled probačního úředníka – takové dítě je umístěno do terapeutického, psychologického či jiného výchovného programu ve střediscích výchovné péče
- Ochranná výchova – jestliže se dítě mladší 15 let dopustí jednání, které nese jinak znaky trestného činu, koná se řízení dle občanského soudního řádu.

V takovémto řízení musí mít dítě opatrovníka⁵⁹

Mladiství

Mladistvý je ten, komu v době spáchání trestného činu nebylo osmnáct let, ale již překročil patnáctý rok věku. Trestné činy mladistvých se nazývají provinění se znaky trestného činu. Aby se jednalo o provinění, za které by měl být mladistvý stíhán, popř. souzen, musí toto provinění vykazovat vyšší než malou míru nebezpečnosti. Mladistvý musí mít v každém případě obhájce. Do vazby lze mladistvého umístit jen ve velmi výjimečných a ojedinělých případech. V trestním řízení ve věcech mládeže smějí být zveřejňovány pouze takové informace, které nemohou vést k totožnosti mladistvého. Soudy pro mládež řeší veškeré trestné věci mladistvých, jedná se o specializované soudce obecných soudů.

⁵⁸ ČESKO, Zákon č. 218/2003 Sb. *Zákony pro lidi.cz* [online]., ©AIONCS,s.r.o. 2010-2019 [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: < <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>

⁵⁹ *Šikana ve škole a trestní řízení*. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-amladistvych>.

Pokud se prokáže vinna, tedy pokud je mladistvý shledán vinným, ukládá se mu tzv. opatření. Soud může v některých případech od opatření upustit, popř. podmíněně upustit.⁶⁰

Druhy opatření pro mladistvé:

1. Výchovní opatření

- Dohled probačního úředníka – probační úředník neustále sleduje chování odsouzeného mladistvého v jeho prostředí
- Probační program – jedná se o vzdělávací programy, programy sociálního výcviku a psychologického poradenství
- Výchovní povinnosti – jsou to povinnosti směřující k zajištění řádného života, např. povinnost bydlet s rodičem, nahradit způsobenou škodu
- Výchovní omezení – zákaz vstupu na jakékoliv společenské akce či zrušení styku s vybranými osobami
- Napomenutí s výstrahou – soudce či státní zástupce upozorní mladistvého na následky, které mu hrozí, jestliže se v budoucnu bude dále dopouštět trestné činnosti⁶¹

2. Ochranná opatření

- Ochranné léčení – psychiatrické, protialkoholní, protitoxikomanické nebo sexuologické
- Ochranná výchova – taková výchova je použita v případech, jestliže o výchovu mladistvého není řádným způsobem postaráno, a kdy jeho výchova byla po celou dobu zanedbávána. Výkon ochranné výchovy je prováděn v ústavech pro mladistvé
- Zabraní věci – týká se to věci, která byla získána trestným činem⁶²

⁶⁰ Šikana ve škole a trestní řízení. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-amladistvych>.

⁶¹ Šikana ve škole a trestní řízení. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-amladistvych>.

⁶² Šikana ve škole a trestní řízení. [online]. [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-amladistvych>.

3. Trestní opatření

- Obecně prospěšné práce – u mladistvých je horní hranice trestu poloviční oproti trestu obecně prospěšných prací u dospělých
- Peněžité plnění – ve výši 1 000,- Kč až 500 000,- Kč, pokud je mladistvý výdělečně činný nebo to umožňují majetkové poměry
- Peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu – stanovení zkušební doby mladistvému, ve které má vést řádný život. Jestliže tak neučiní, zaplatí peněžité opatření
- Propadnutí věci – pokud se jedná o věc, která byla použita ke spáchání provinění nebo o věc získanou proviněním
- Odnětí svobody podmíněně odložené na zkušební dobu s dohledem – mladistvému je stanovena doba zkušební, ve které musí vést řádný život, pokud se ale tak nestane, dostane se do věznice pro mladistvé, tedy vykoná trest odnětí svobody
- Odnětí svobody nepodmíněně – ukládá se jen v takovém případě, kdy žádná jiná opatření nevedou k nápravě mladistvého. Trestní sazba je oproti dospělým snížena na polovinu, kdy dolní hranice nesmí překročit jeden rok a horní hranice nesmí přesáhnout pět let odnětí svobody. Pokud by se jednalo o výjimečný trest, lze uložit trest odnětí svobody až na 10 let.⁶³

⁶³ Šikana ve škole a trestní řízení. [online].[cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-amladistvych>.

Šikanou se děti a mladiství dopouští několika trestných činů proti svobodě a lidské důstojnosti a jsou postihováni podle ustanovení trestního zákona. Několik trestných činů spojené se šikanou:

- § 171 TZ – omezování osobní svobody. Takového činu se dopouští každý, kdo jinému člověku bez oprávnění brání užívat osobní svobody. Nejčastější je zavírání oběti v nějaké místnosti, anebo nucení setrvávat na určitém místě.
- § 175 TZ - vydírání. O tento trestný čin se jedná, pokud je oběť nucena násilím či pohrůžkou násilí k provozování úkonů.
- § 173 TZ – loupež. Násilné odebrání věcí může značit trestný čin loupež. Trestného činu loupež se dopouští osoba, která má u úmyslu zmocnit cizí věc prostřednictvím bezprostředního násilí.
- § 146 TZ – ublížení na zdraví. O trestný čin ublížení na zdraví se jedná, pokud se šikana projevuje i na zdravotním stavu poškozeného, následkem je způsobená újma na zdraví.
- § 228 TZ – poškození cizí věci. Jestliže pachatel úmyslně poškozuje cizí věci oběti, naplňuje tím skutkovou podstatu tohoto trestného činu.
- § 185 TZ – znásilnění
- § 187 TZ – pohlavní zneužívání
- § 189 TZ – kuplířství

6.1 Trestní odpovědnost pachatelů šikany

Za mladistvé se považují osoby, kterým je více jak 15 let. Dospělost z hlediska trestní odpovědnosti nastává dovršením 18. roku věku. Za trestný čin se nepovažuje jednání, kdy pachatel své duševním chování nemohl v danou chvíli ovládat a svůj nebezpečnost činu si neuvědomoval. Pokud je dětem méně než 15 let, k trestní odpovědnosti nedochází. Ale to neznamená, že nemohou být potrestáni jinak, nebo že nemohou být trestně postiženi jejich rodiče.⁶⁴

⁶⁴ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 215 - 2018 . ISBN 80-7367-014-3.

Několikrát byly vedeny diskuze na téma snížení trestní odpovědnosti od 14 let i méně. Důležitou roli v posuzování trestní odpovědnosti sehraává rozumová a mravní odpovědnost. Je zcela zřejmé, že děti nižšího věku sbírají informace o tom, že některá jednání jsou zcela nepřístupná a zaslouží si náležitý trest. Často se jedná o útoky, které zasahují až do psychické integrity jedince.

I v případě, že se podobného činu dopustí dítě mladší 15 let, je potrestáno. Nejedná se samozřejmě o tresty v trestním či přestupkovém právu. Takové dítě je často umístěno do diagnostického ústavu a je to pro něj dostatečnou hrozbou a represí.

Trestní zákon zahrnuje i trestní sazbu, tj. druh a výši trestu, kterou lze za daný čin uložit. Pokud se jedná o mladistvé, tedy o osoby, které jsou starší 15 let, ale mladší 18 let, lze uložit některé druhy trestu. Jedná se o trest odnětí svobody, propadnutí věci, obecně prospěšné práce, vyhoštění, a je-li mladistvý výdělečně činný tak i peněžitý trest. Horní hranice sazby u mladistvých by neměla převyšovat pět let, pokud se jedná o trest o zákazu činnosti. Pokud se jedná o trest odnětí svobody, horní hranice sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice je jeden rok. Často se stává, že je trestní sazba u mladistvých snížena na polovinu. Jestliže se jedná o mladistvého, který se dopustil zvláště závažného trestného činu, lze uložit výjimečný trest, který by dosahoval hranice pět až deset let a to z důvodů, že by trest do pěti let nebyl dostatečný.⁶⁵

⁶⁵ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. s. 215 - 2018 . ISBN 80-7367-014-3.

7 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ ZAMĚŘENÉ NA ŠKOLNÍ ŠIKANU

V praktické části této bakalářské práce byl proveden průzkum pomocí dotazníkového šetření⁶⁶, který byl zaměřen na žáky druhého stupně. Hlavním cílem dotazníku bylo zjistit, zda mají žáci informace o šikaně a kyberšikaně, zda se někdy se šikanou setkali a několik dalších otázek opírajících se o toto důležité a aktuální téma. Dotazníkové šetření bylo zpracováno a následně vyplněno žáky v měsíci únoru a březnu roku 2019.

V rámci dotazníkového šetření byly stanoveny 3 hypotézy:

Hypotéza č. 1: Na vesnické ZŠ se šikana vyskytuje v menší míře než ve městě.

Hypotéza č. 2: Děti by se se skutečností, že jsou šikanovány, nikomu nesvěřily.

Hypotéza č. 3: Minimálně 30% žáků se s kyberšikanou doposud nesetkalo.

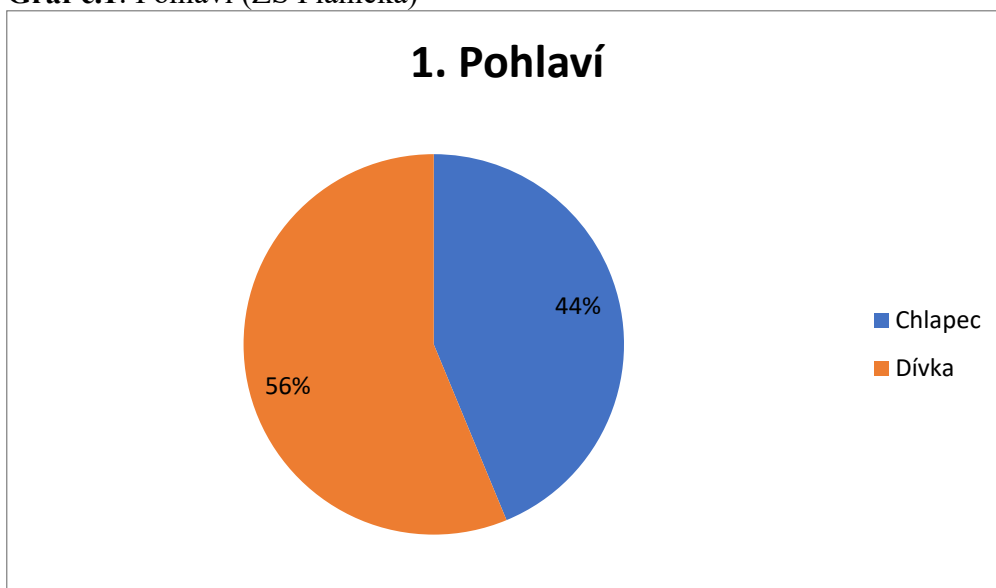
Dotazník byl anonymně vyplněn žáky druhého stupně dvou základních škol a to základní škola Plánická v Klatovech a základní škola v Pačejově. Autorka si úmyslně zvolila dvě školy, jednu nacházející se ve městě a druhou sídlící v malé vesnici, aby mohla na konci práce porovnat výsledky obou těchto dotázaných škol.

Dotazník se skládal z 15 uzavřených otázek, přičemž u pár otázek byla možnost zvolit i více možností. Na obou základních školách dotazník vyplnilo 80 žáků šestých až devátých tříd.

⁶⁶ Viz Příloha č.1

Otázka č.1: Pohlaví

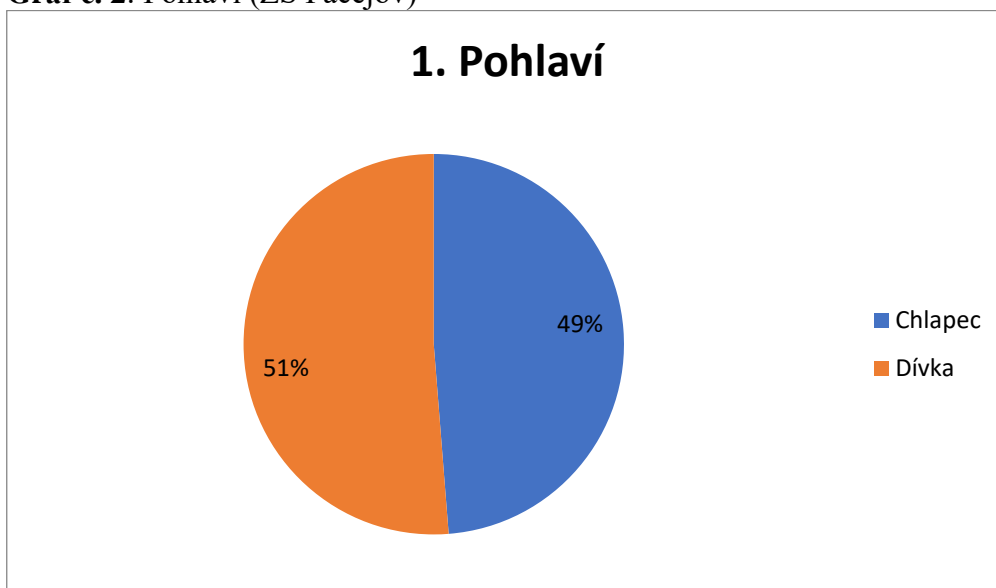
Graf č.1: Pohlaví (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 1: Pohlaví

Graf č. 2: Pohlaví (ZŠ Pačejov)

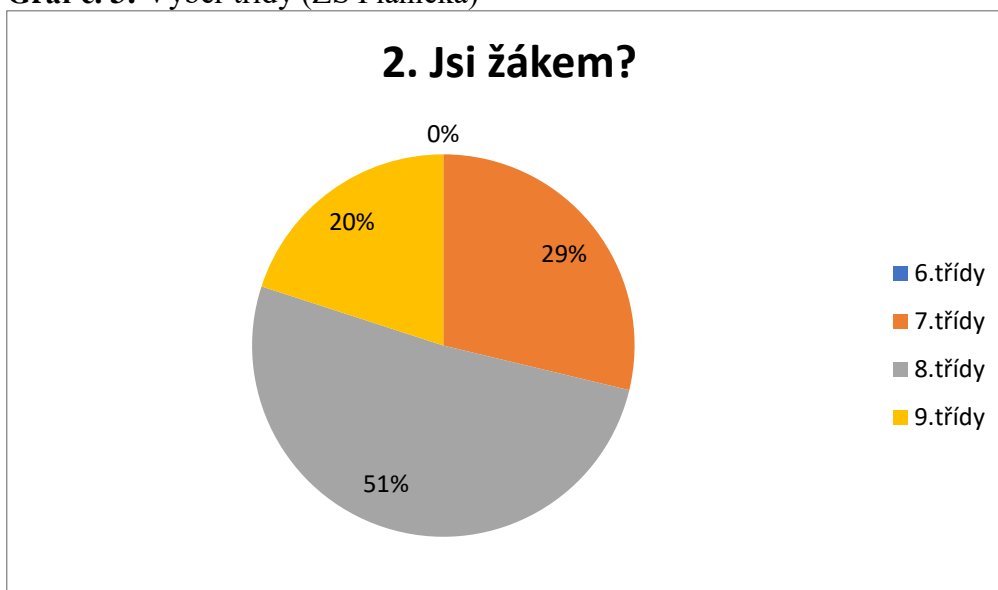

Zdroj: Vlastní průzkum

V ZŠ Plánická odpovídalo na dotazník 44 % chlapců a 56 % dívek. Složení respondentů ze ZŠ Pačejov bylo 49 % chlapců a 51 % dívek.

Otázka č. 2: Jsi žákem?

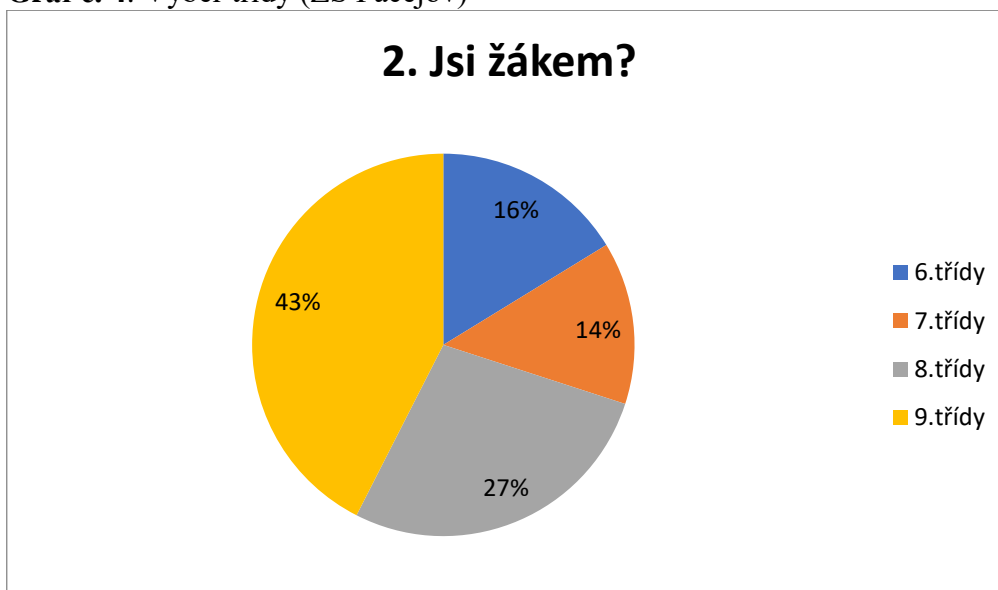
Graf č. 3: Výběr třídy (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 2: Jsi žákem?

Graf č. 4: Výběr třídy (ZŠ Pačejov)

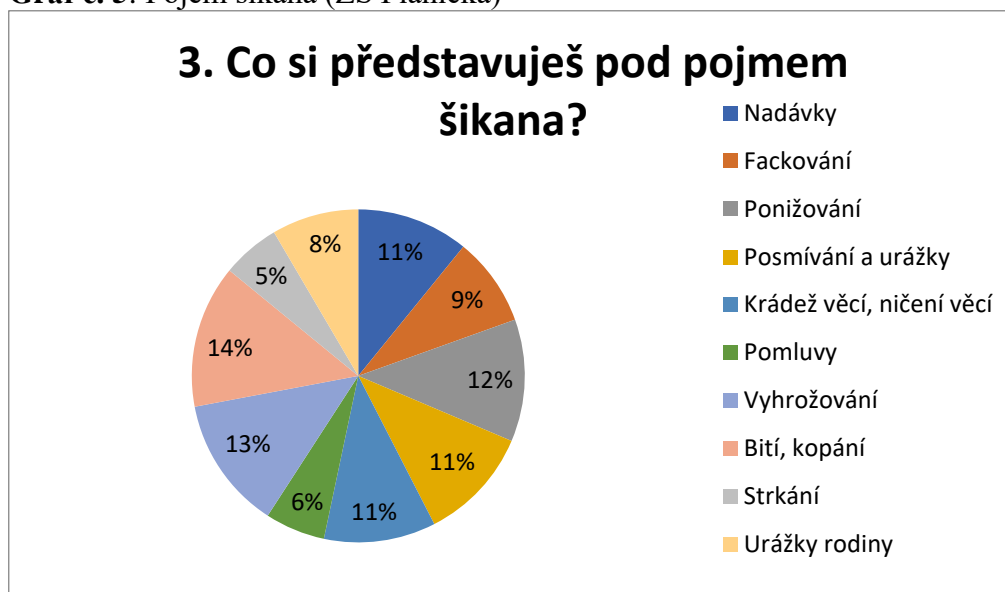

Zdroj: Vlastní průzkum

V Plánické základní škole zodpovědělo dotazník 29 % žáků 7. třídy, 51 % žáků 8. třídy a 20 % žáků 9. třídy. V ZŠ Pačejov dotazník vyplnilo 16 % žáků 6. Třídy, 14 % žáků 7. Třídy, 27 % žáků 8 třídy a 43 % žáků devátých tříd.

Otázka č. 3: Co si představuješ pod pojmem šikana?

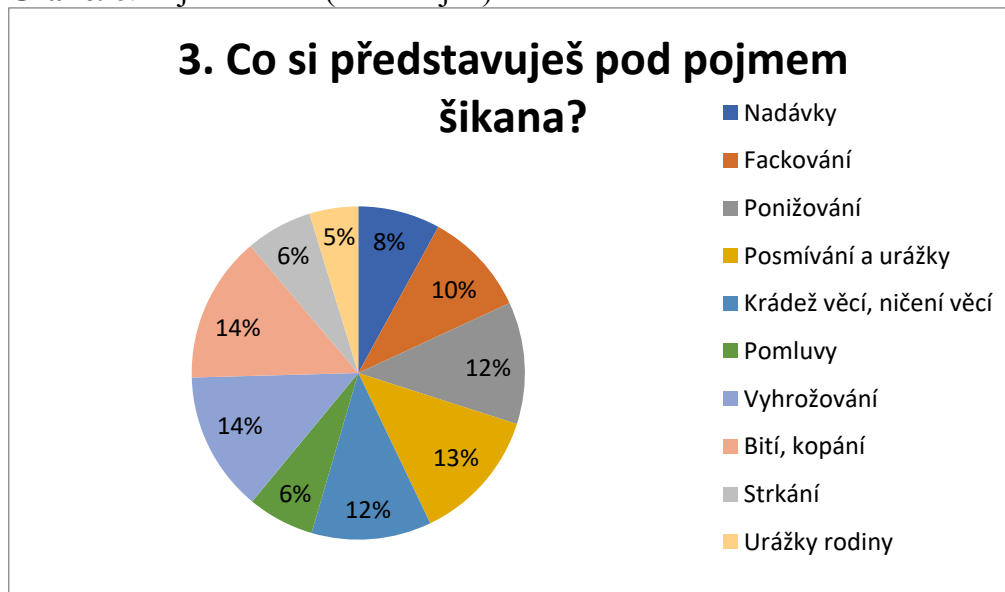
Graf č. 5: Pojem šikana (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 3: Co si představuješ pod pojmem šikana?

Graf č. 6: Pojem šikana (ZŠ Pačejov)

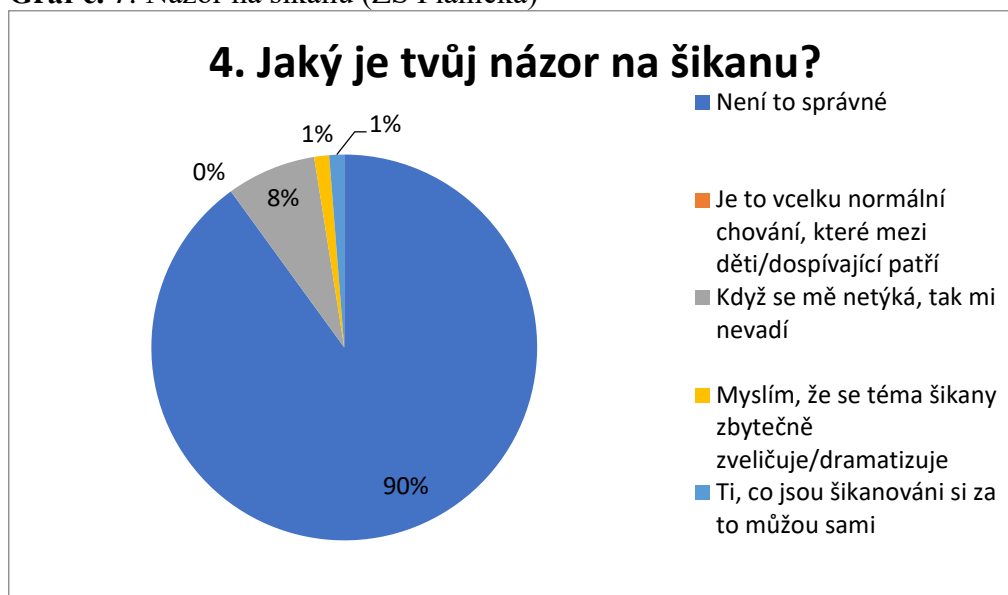
Zdroj: Vlastní průzkum

Na Plánické ZŠ zvolilo 11 % respondentů odpověď nadávky, 9 % fackování, 12 % ponižování, 11 % posmívání a urážky, 11% krádež věcí, ničení věcí, 6 % pomluvy, 13 % vyhrožování, 14 % bití a kopání, 5 % strkání a 8 % urážky rodiny.

Na ZŠ Pačejov si 8 % odpovídajících představuje šikanu jako nadávky, 10 % fackování, 12 % ponižování, 13 % posmívání a urážky, 12% krádež věcí, ničení věcí, 6 % pomluvy, 14 % vyhrožování, 14 % bití a kopání, 6 % strkání a 5 % jako urážky rodiny.

Otázka č. 4: Jaký je tvůj názor na šikanu?

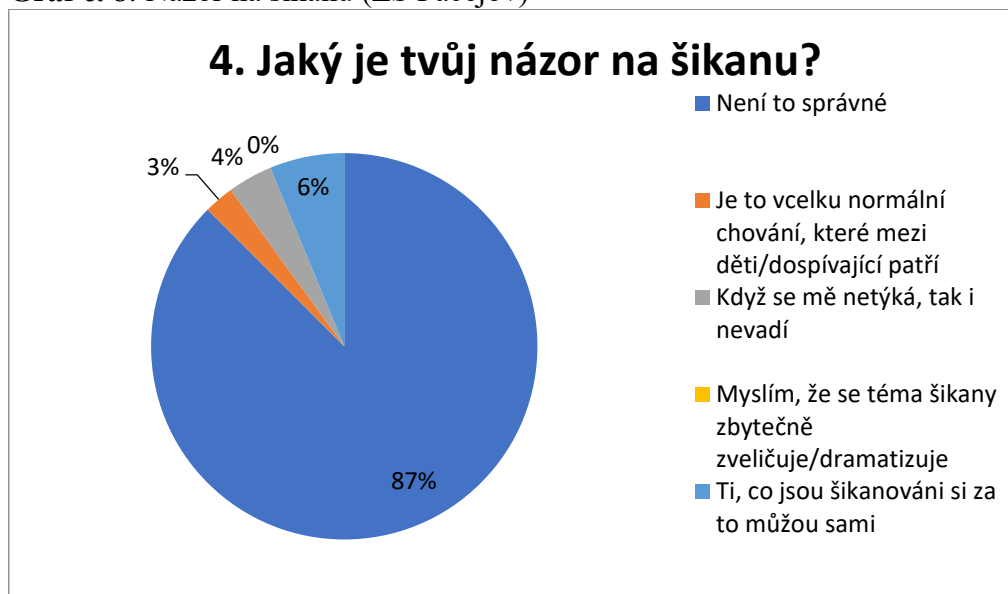
Graf č. 7: Názor na šikanu (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 4: Jaký je tvůj názor na šikanu?

Graf č. 8: Názor na šikanu (ZŠ Pačejov)

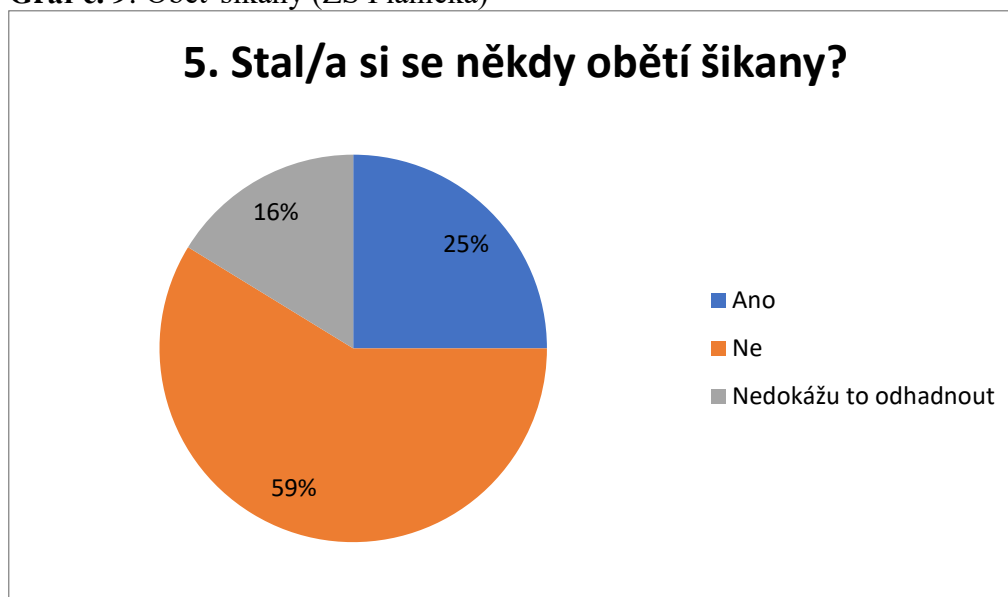

Zdroj: Vlastní průzkum

Žáci obou škol se takřka shodují, že šikanování není správné, na ZŠ Plánická 90 % a na Pačejovské ZŠ 87 % respondentů. Na základní škole Plánická si 8 % dětí myslí, že šikana je neškodná, pokud se jich netýká, na ZŠ v Pačejově tento názor sdílí pouze 4 % odpovídajících. Na Plánické ZŠ si nikdo z tázaných nemyslí, že šikana je normální chování, kdežto v Pačejově má tento názor 3 % respondentů. 1 % žáku v Plánické ZŠ si myslí, že téma šikany je zbytečné, na ZŠ Pačejov tento názor nemá žádný respondent. Na ZŠ Plánická si 1 % odpovídajících myslí, že šikanované osoby si mohou samy za to, že jsou šikanovány, na ZŠ Pačejov má tento názor 6 % dětí.

Otázka č. 5: *Stal/a si se někdy obětí šikany?*

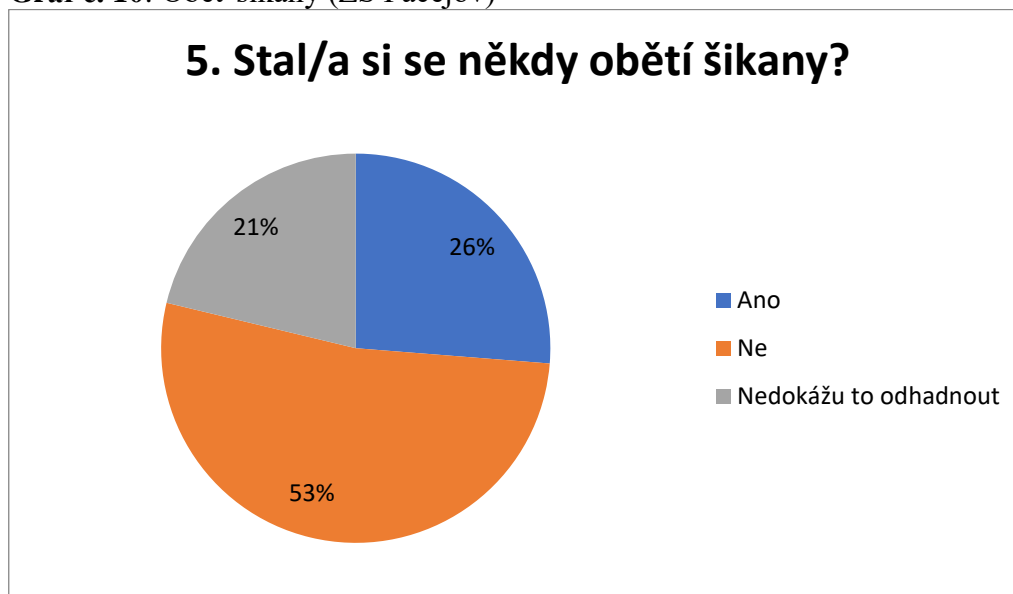
Graf č. 9: Oběť šikany (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 5: *Stal/a si se někdy obětí šikany?*

Graf č. 10: Oběť šikany (ZŠ Pačejov)

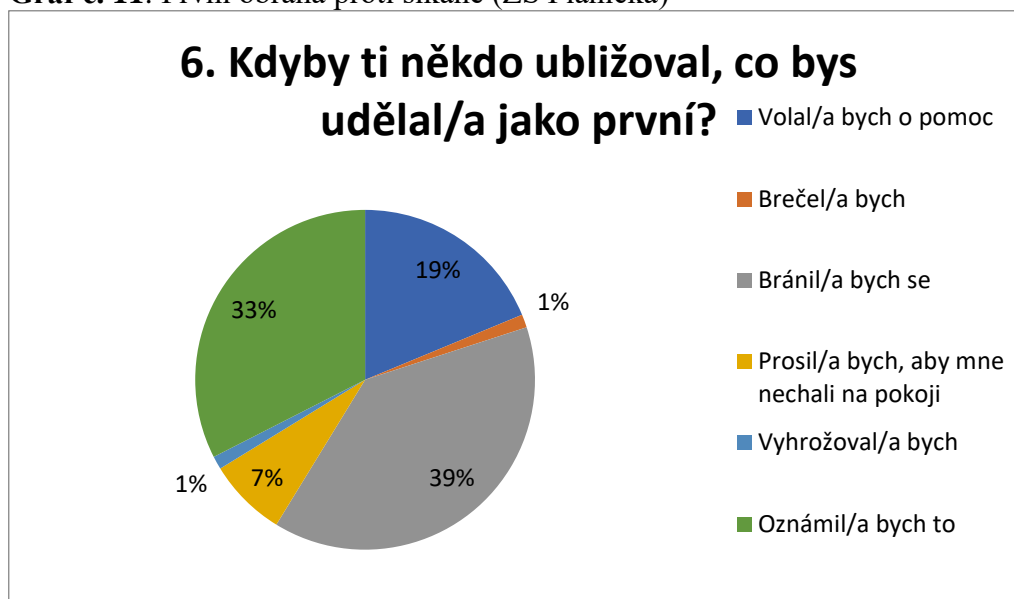

Zdroj: Vlastní průzkum

Výsledky obou škol na tuto otázku jsou velmi podobné, na ZŠ Plánická (59 %) i na ZŠ Pačejov (53 %) se většina dětí nestala obětí šikany. Takřka shodné výsledky přinesla také možnost, kdy se děti staly obětí šikany, konkrétně na Plánické 25 % a v Pačejově 26 %. Varianta „nedokážu to odhadnout“ získala na Plánické 16 % a v Pačejově 21 %.

Otázka č. 6: *Kdyby ti někdo ubližoval, co bys udělal/a jako první?*

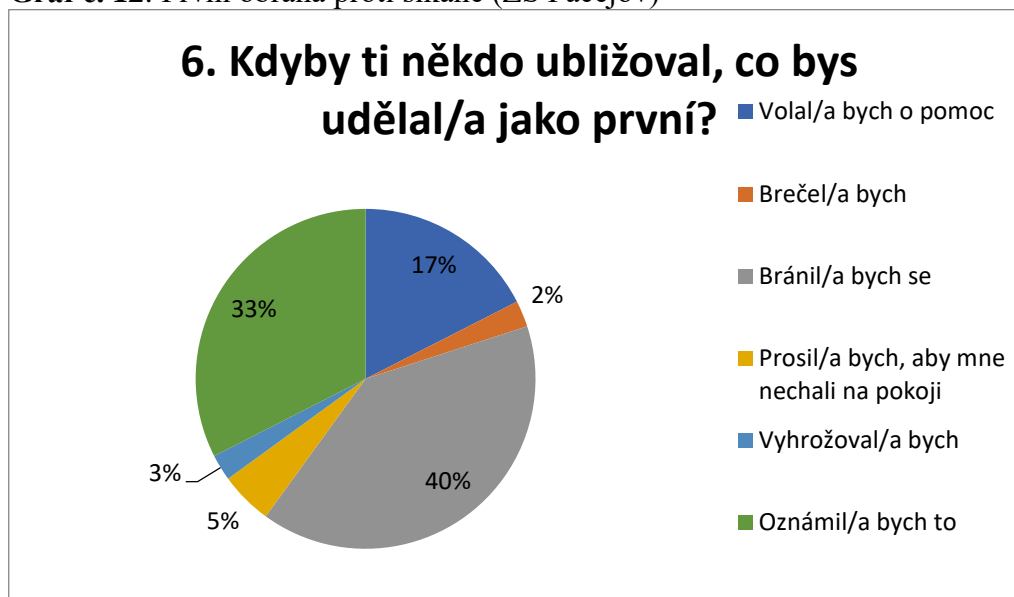
Graf č. 11: První obrana proti šikaně (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 6: *Kdyby ti někdo ubližoval, co bys udělal/a jako první?*

Graf č. 12: První obrana proti šikaně (ZŠ Pačejov)

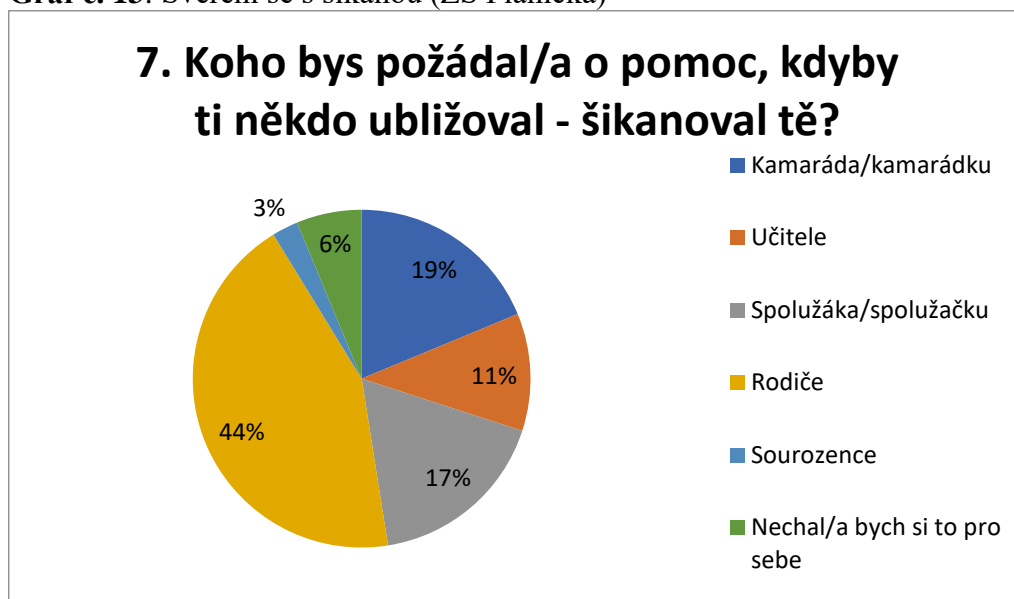

Zdroj: Vlastní průzkum

V ZŠ Plánická by v tomto případě 18 % dětí volalo o pomoc, podobně jako v Pačejově, kde by volalo o pomoc 17 % dětí. 1 % v Plánické ZŠ by brečelo, v Pačejově tuto možnost zvolila 2 % odpovídajících. Největší podíl odpovědí na obou školách získala varianta „bránil/a bych se“, na Plánické 39 % a v Pačejově 40 %. V základní škole Plánická zvolilo 7 % respondentů variantu „prosil/a bych, aby mne nechali na pokoji“, v Pačejově tuto možnost zvolilo 5 %. 1 % dětí ZŠ Plánická by se pokoušelo vyhrožovat, v Pačejově by k takovému jednání přistoupila 3 % dětí. Veliké procento respondentů též zvolilo možnost „Oznámil/a bych to“, v Plánické a v Pačejovské škole shodně 33 %.

Otázka č. 7: *Koho bys požádal/a o pomoc, kdyby ti někdo ubližoval – šikanoval tě?*

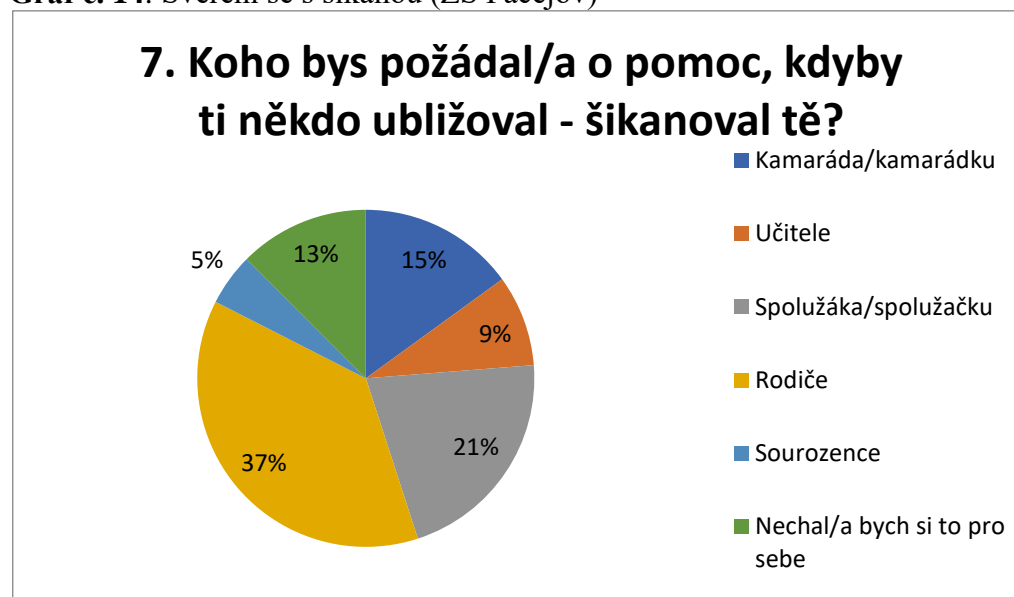
Graf č. 13: Svěření se s šikanou (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 7: *Koho bys požádal/a o pomoc, kdyby ti někdo ubližoval – šikanoval tě?*

Graf č. 14: Svěření se s šikanou (ZŠ Pačejov)

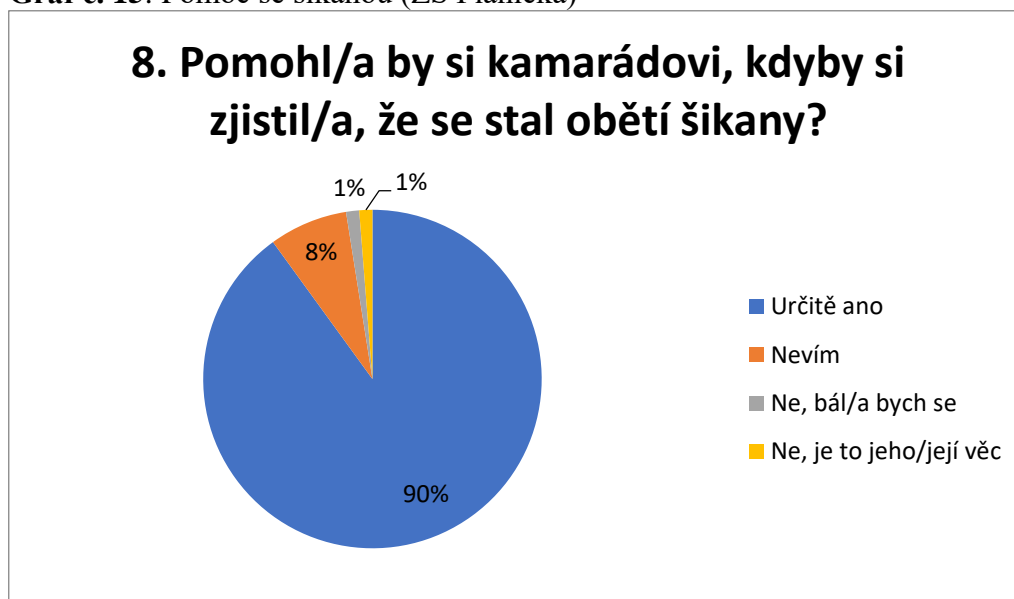

Zdroj: Vlastní průzkum

Výsledky této položené otázky se opět velmi shodují. Žáci na obou základních školách by se se svým problémem nejraději svěřili svým rodičům, v ZŠ Plánická přesněji 44% dětí, v Pačejově 37% žáků. 19 % dětí Plánické základní školy by požádalo o pomoc kamaráda, v případě Pačejova by tuto cestu volilo 15 % žáků. Učitele na Plánické ZŠ by oslovilo 13 % žáků, na Pačejovské ZŠ by šlo touto cestou 9 % respondentů. O pomoc spolužáka by v Plánické škole žádalo 21 % dětí, kdežto v Pačejově 21 % odpovídajících. Sourozence by o pomoc žádalo 3 % dětí z Plánické a 5 % z Pačejovské ZŠ. S pravdou, že jsou šikanováni, by se tajilo 6 % Plánických studentů a 13 % Pačejovských žáků.

Otázka č. 8: Pomohl/a by si kamarádovi, kdyby si zjistila, že se stal obětí šikany?

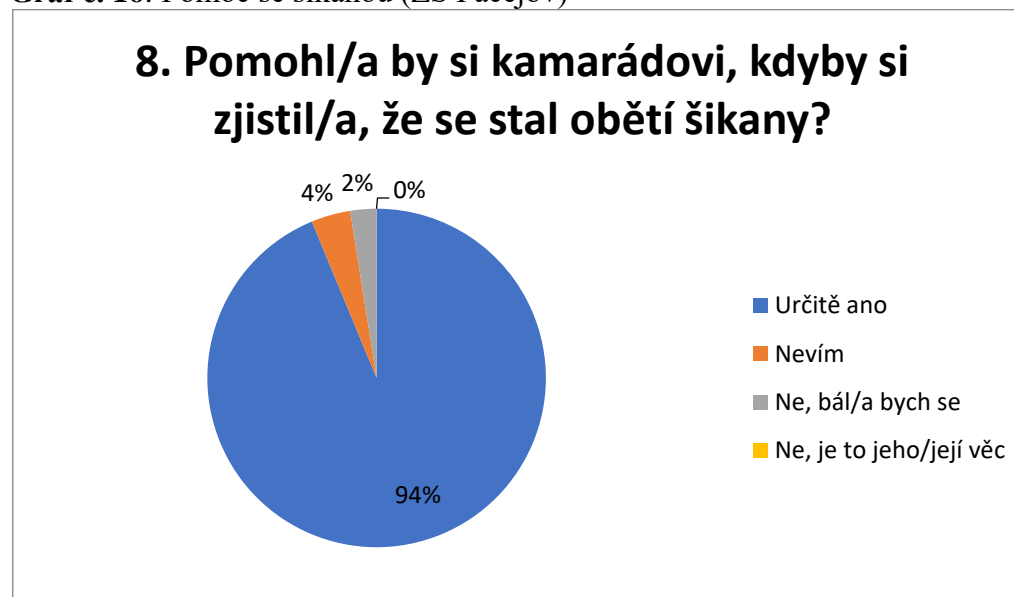
Graf č. 15: Pomoc se šikanou (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 8: Pomohl/a by si kamarádovi, kdyby si zjistila, že se stal obětí šikany?

Graf č. 16: Pomoc se šikanou (ZŠ Pačejov)

Zdroj: Vlastní průzkum

Na obou školách by většina dětí shodně pomohli svému kamarádovi, který se stal obětí šikany, konkrétně na Plánické 90 % a v Pačejově ještě o 4 % více – 94 %. Na Plánické ZŠ 8 % neví, zda by kamarádovi v nouzi pomohli, na Pačejovské škole si není jisto pouze 4 % žáků. Na Plánické škole by kamarádovi ze strachu nepomohlo 1 % respondentů, na Plánické dokonce 2 %. 1 % odpovídajících z Plánické školy by takovou věc neřešilo, jedná se o věc oběti, kdežto v Pačejově tuto variantu ne zvolil žádný z respondujících žáků.

Otázka č. 9: Co je podle tvého názoru kyberšikana?

Graf č. 17: Pojem kyberšikana (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 9: Co je podle tvého názoru kyberšikana?

Graf č. 18: Pojem kyberšikana (ZŠ Pačejov)

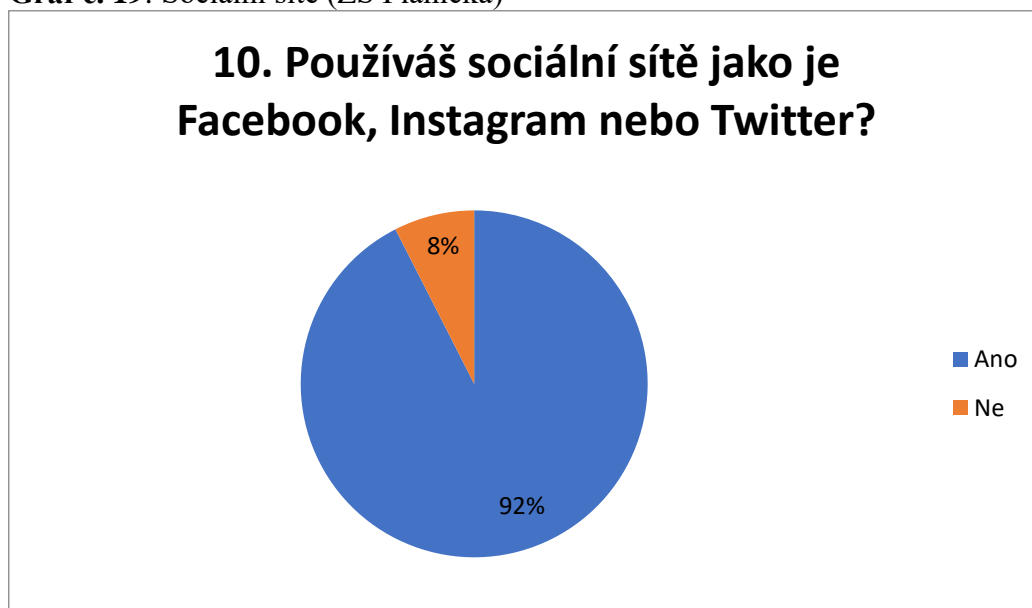

Zdroj: Vlastní průzkum

Na obou školách měl největší podíl respondentů pravdu – kyberšikana je šikana odehrávající se v prostředí internetu, na Plánické 95 % a v Pačejově 75 %. Druhou nejčastější odpovědí, na Plánické škole 4 % a v Pačejově 20 % tvořila odpověď „Nevím jistě“. 1 % na Plánické a 5 % v Pačejově si myslela, že se jedná o šikanu odehrávající se mimo školu.

Otázka č. 10: *Používáš sociální sítě jako je Facebook, Instagram nebo Twitter?*

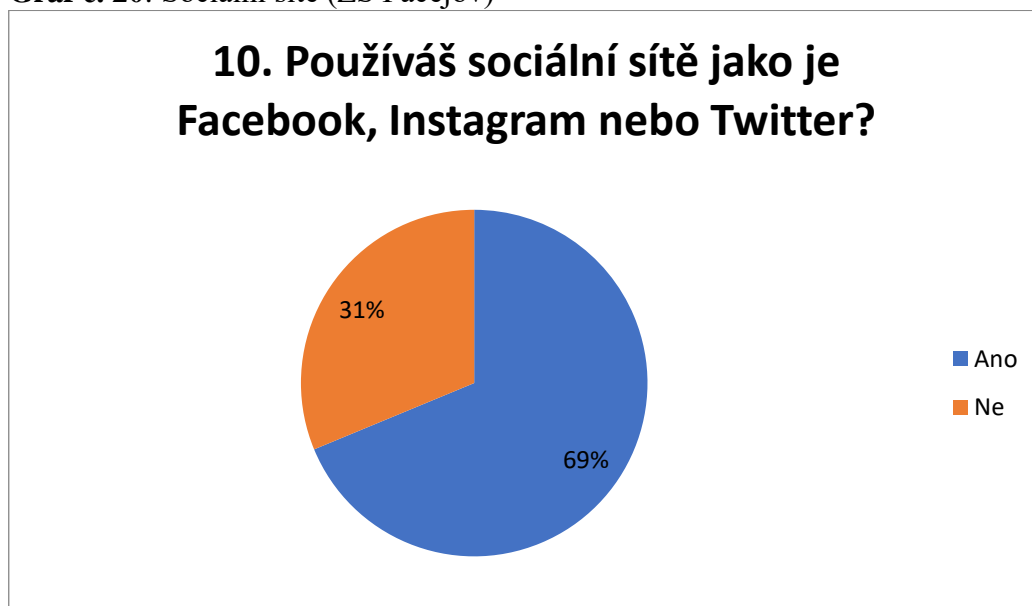
Graf č. 19: Sociální sítě (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 10: *Používáš sociální sítě jako je Facebook, Instagram nebo Twitter?*

Graf č. 20: Sociální sítě (ZŠ Pačejov)

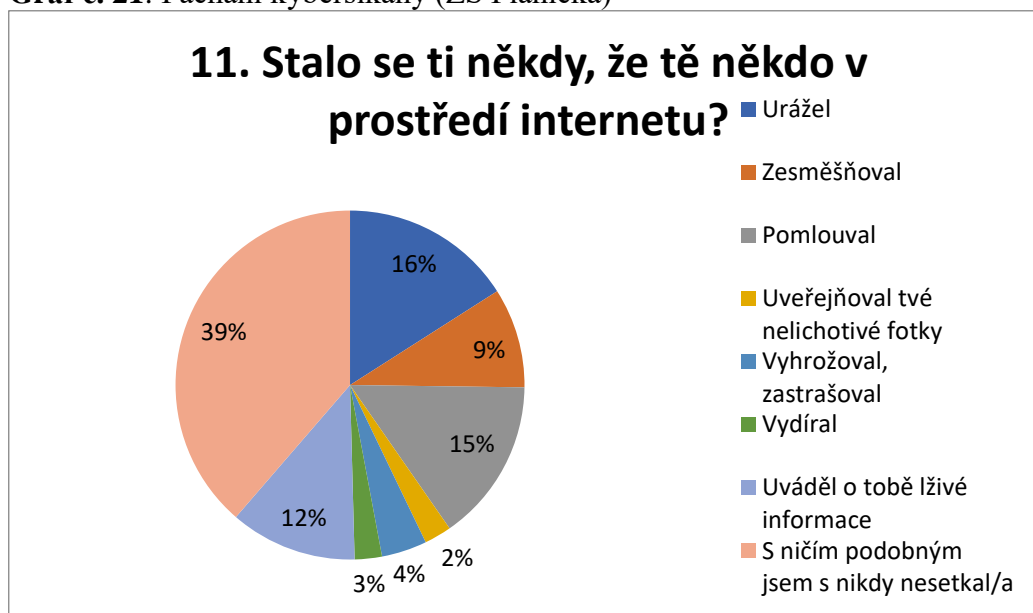

Zdroj: Vlastní průzkum

V Plánické ZŠ používá sociální sítě 92 % žáků, na Pačejovské škole pouze 69 % studentů. Na Plánické sociální sítě nepoužívá jen 8 % respondentů, v Pačejově tuto odpověď zaškrtnulo 31 % žáků.

Otázka č. 11: *Stalo se ti někdy, že tě někdo v prostředí internetu?*

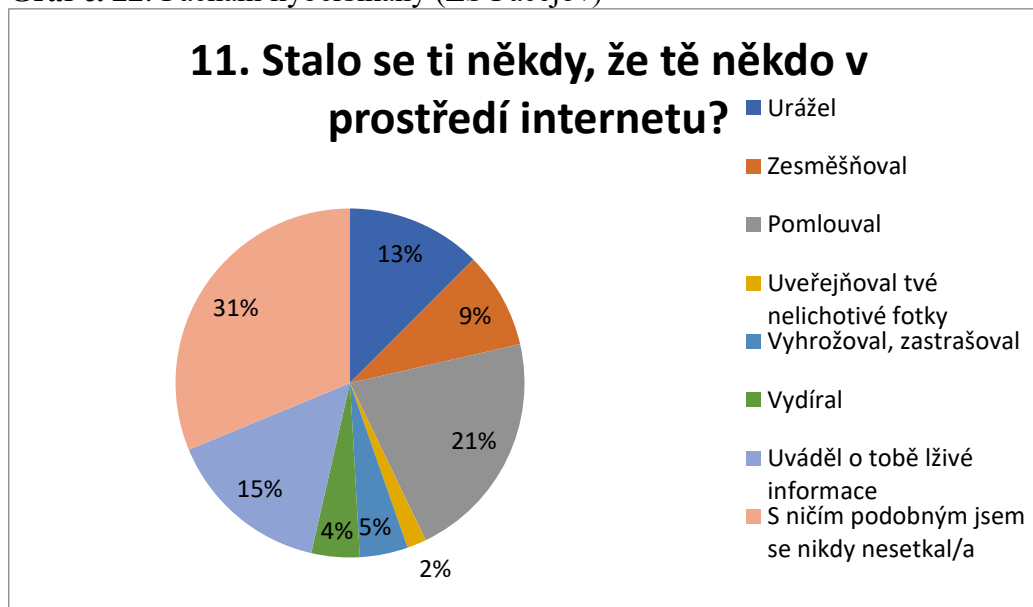
Graf č. 21: Páchání kyberšikany (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 11: *Stalo se ti někdy, že tě někdo v prostředí internetu?*

Graf č. 22: Páchání kyberšikany (ZŠ Pačejov)

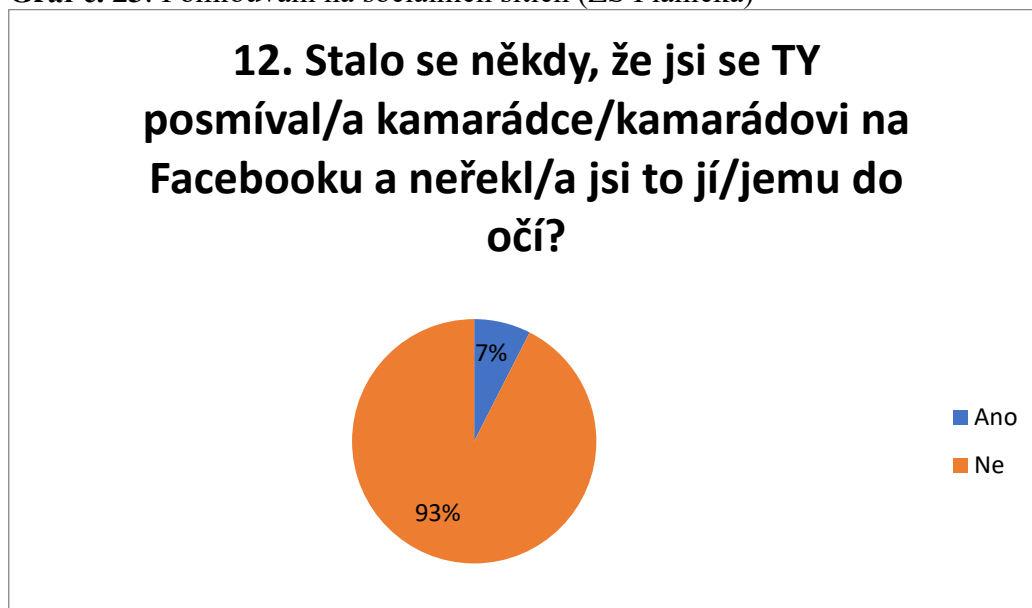

Zdroj: Vlastní průzkum

16 % Plánických dětí se již stalo obětmi urážení přes internet, v Pačejovské škole se s tímto jednáním setkala 13 % dětí. Zesměšňování zaznamenalo na Plánické i na Pačejovské škole shodně 9 % žáků. Terčem pomlouvání se na Plánické škole stalo 15 % a na Pačejovské 21 % studentů. Své nelichotivé fotky vidělo na internetu v případě obou škol 2 % odpovídajících. Vyhrožováno či pokus o zastrašení zaznamenalo na Plánické 4 % a na Pačejovské škole 5 % odpovídajících. Na Plánické škole se stalo obětí vydírání 3 % žáků a v Pačejově 4 % studentů. Lživé informace o své osobě vidělo na internetu 12 % Plánických žáků, v Pačejově je toto číslo ještě vyšší – 15 %. Největší část se s ani jednou variantou doposud nesetkala, Plánická 39 % a Pačejov 31 %.

Otázka č. 12: *Stalo se někdy, že jsi se TY posmíval/a kamarádce/kamarádovi na Facebooku a neřekl/a jsi to jí/jemu do očí?*

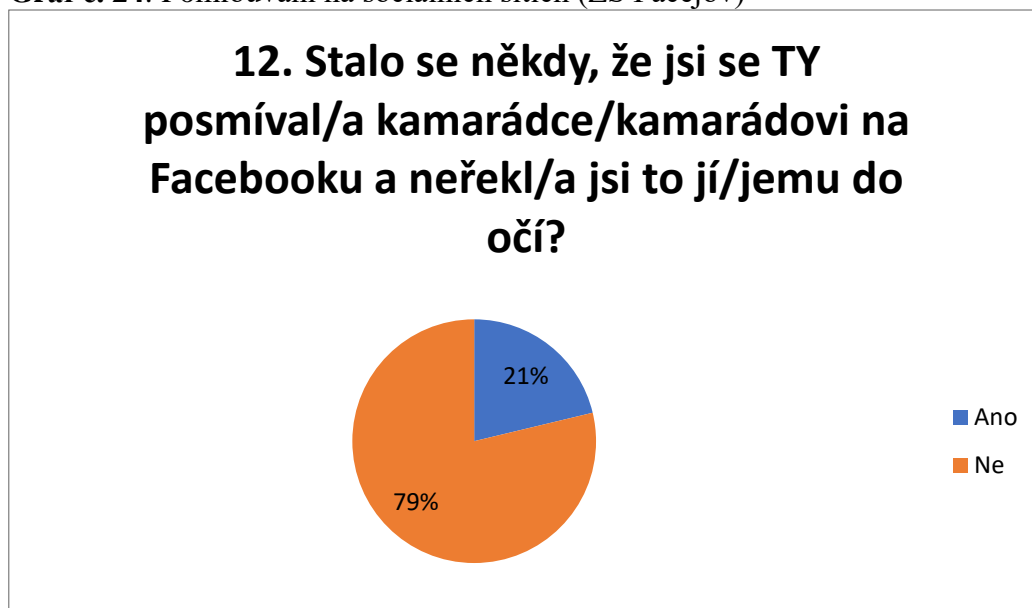
Graf č. 23: Pomlouvání na sociálních sítích (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 12: *Stalo se někdy, že jsi se TY posmíval/a kamarádce/kamarádovi na Facebooku a neřekl/a jsi to jí/jemu do očí?*

Graf č. 24: Pomlouvání na sociálních sítích (ZŠ Pačejov)

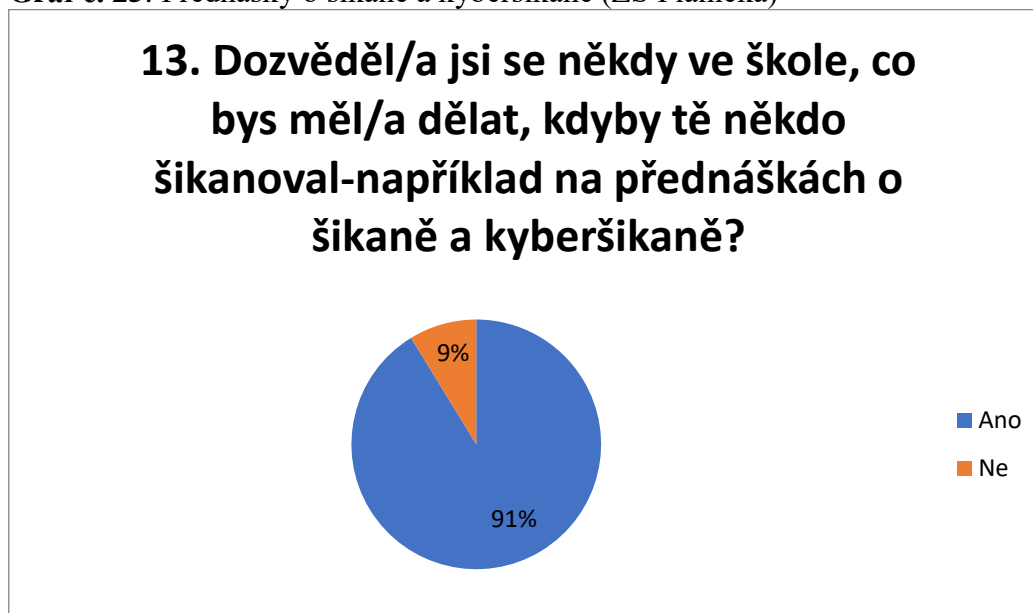

Zdroj: Vlastní průzkum

Na Plánické škole se své kamarádce nebo kamarádovi posmívalo 93 % respondentů ku 7 %, kteří toto jednání již provozovali. V Pačejově se poměr odpovědí liší, 79 % nikdy tímto způsobem nejednala, 21 % již ano.

Otázka č. 13: Dozvěděl/a jsi se někdy ve škole, co bys měl/a dělat, kdyby tě někdo šikanoval – například na přednáškách o šikaně a kyberšikaně?

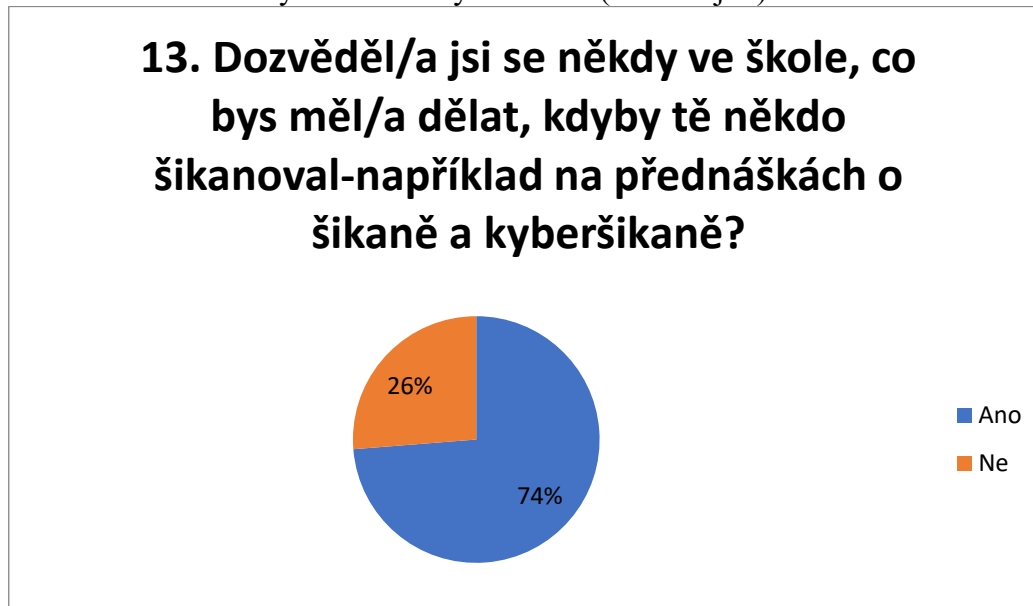
Graf č. 25: Přednášky o šikaně a kyberšikaně (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 13: Dozvěděl/a jsi se někdy ve škole, co bys měl/a dělat, kdyby tě někdo šikanoval – například na přednáškách o šikaně a kyberšikaně?

Graf č. 26: Přednášky a šikaně a kyberšikaně (ZŠ Pačejov)

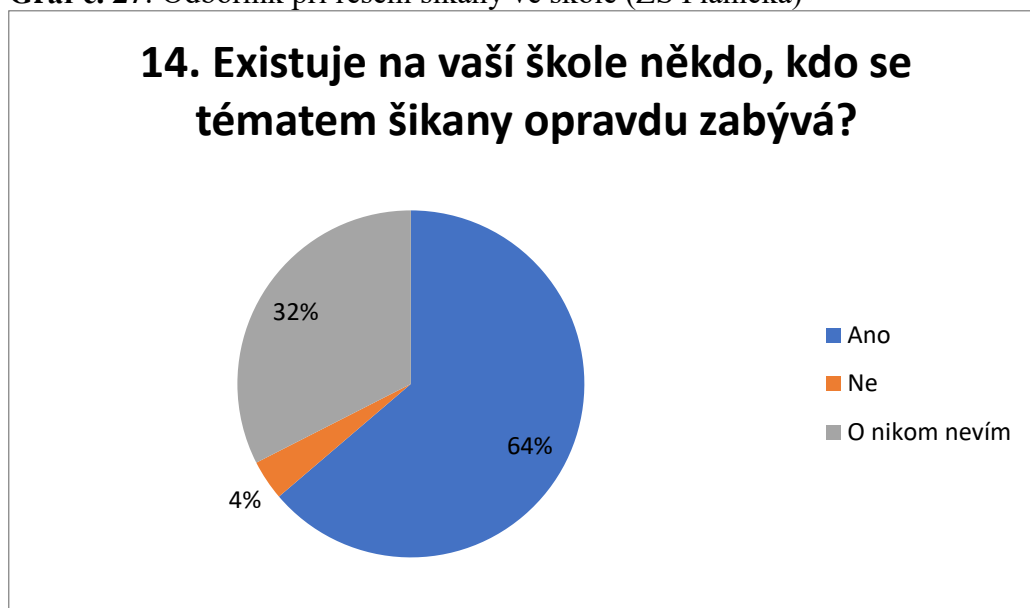

Zdroj: Vlastní průzkum

Plánická škola seznámila s postupem, v případě že se děti stanou obětí šikany 91 % respondentů ku 9 %, které seznámeny nebyly. V Pačejovské škole bylo seznámeno pouze 74 % odpovídajících žáků, 26 % seznámeno nebylo.

Otázka č. 14: Existuje na vaší škole někdo, kdo se tématem šikany opravdu zabývá?

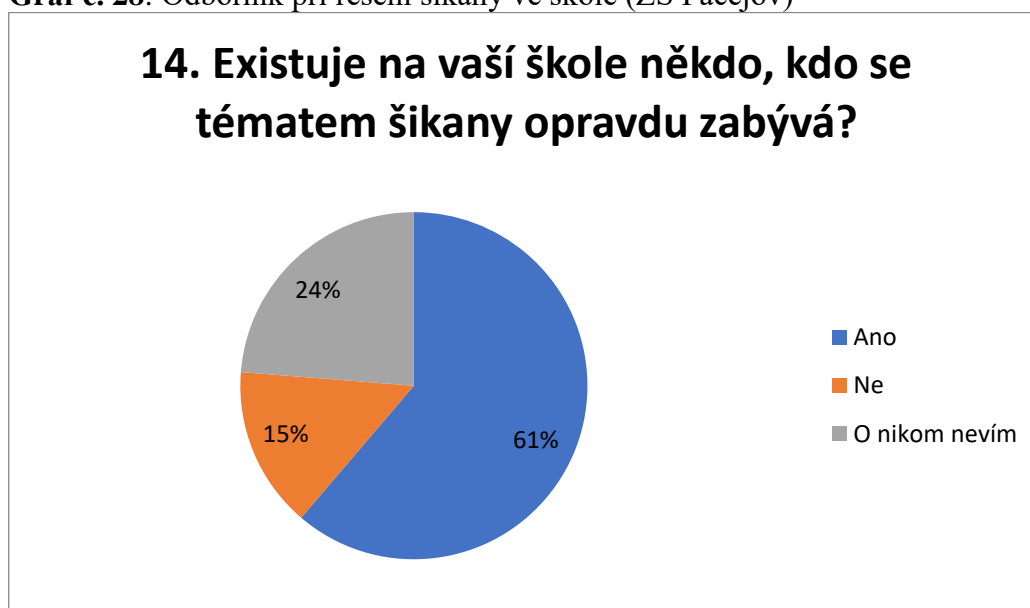
Graf č. 27: Odborník při řešení šikany ve škole (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 14: Existuje na vaší škole někdo, kdo se tématem šikany opravdu zabývá?

Graf č. 28: Odborník při řešení šikany ve škole (ZŠ Pačejov)

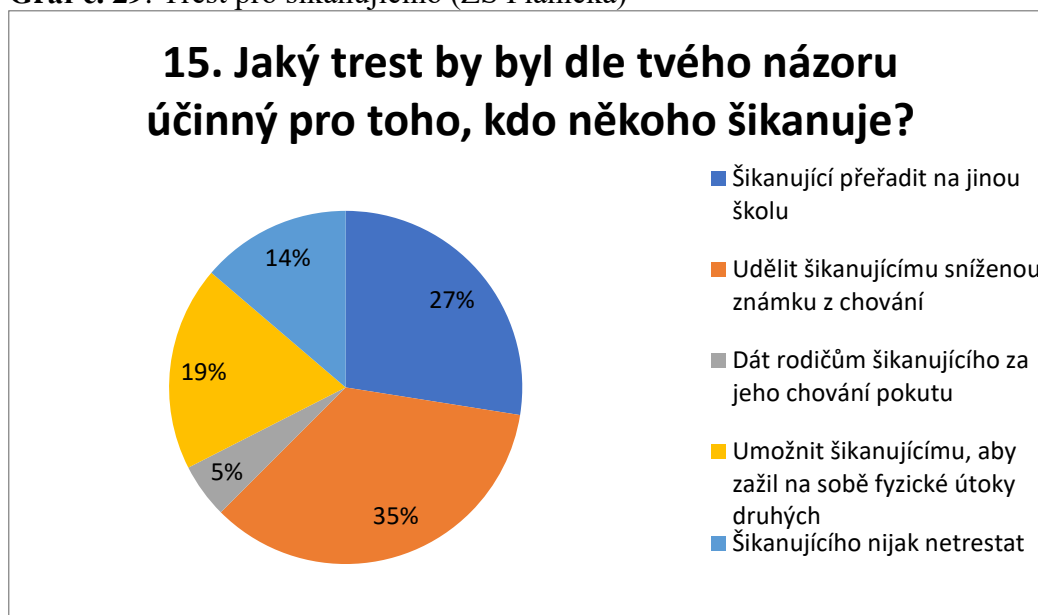

Zdroj: Vlastní průzkum

Na Plánické škole se 64 % respondentů domnívá, že mají na škole k dispozici odborníka, který se problematikou zabývá, v Pačejovské škole si to myslí 61 %. 4 % respondentů z Plánické školy tvrdí, že takového odborníka k dispozici nemají, v Pačejově tuto možnost zvolilo 15 % dětí. 32 % odpovídajících z Plánické školy o nikom takovém neví, v Pačejově neví 24 % studentů.

Otázka č. 15: Jaký trest by byl dle tvého názoru účinný pro toho, kdo někoho šikanuje?

Graf č. 29: Trest pro šikanujícího (ZŠ Plánická)

Zdroj: Vlastní průzkum

Otázka č. 15: Jaký trest by byl dle tvého názoru účinný pro toho, kdo někoho šikanuje?

Graf č. 30: Trest pro šikanujícího (ZŠ Pačejov)

Zdroj: Vlastní průzkum

Největší podíl respondentů na Plánické škole zvolilo jako odpověď na tuto otázku možnost „udělit šikanujícímu sníženou známku z chování“, konkrétně 35 %, v Pačejově tuto variantu zaškrtnulo 36 % studentů. Možnost přeražení šikanujícího na jinou školu zvolilo na Plánické škole 27 % a na Pačejovské škole 39 % respondentů. Pokutování rodičů žáka, jež provozuje šikanu, volí na Plánické škole pouze 5 %, kdežto na Pačejovské škole 21 % žáků. Na Plánické škole se 19 % respondentů domnívá, že by šikanující měl zažít útoky proti své osobě, v Pačejově se s touto možností ztotožňují pouze 4 %. Šikanujícího žáka by na Plánické škole netrestalo 14 % studentů, v Pačejově tuto možnost nevolil žádný ztázaný žák.

7.1 Shrnutí výsledků

Závěrem této kapitoly je shrnutí výsledků dotazníkového šetření, na které odpovědělo celkem 160 respondentů, a díky tomu mohla autorka porovnat výsledky obou základních škol.

Výsledky všech 15 otázek zpracovaných v grafickém provedení jsou na obou školách velmi podobné. Na obou školách dotazník vyplnilo více dívek než chlapců. Na Plánické základní škole v Klatovech odpovídali na otázky převážně žáci osmé třídy, zatímco v Pačejově žáci deváté třídy. Ve třetí otázce dotazníku se autorka ptala na otázku, co si děti představují pod termínem šikana, kdy u obou škol se na první příčku zařadilo bití a kopání společně s vyhrožováním. Při otázce, která se týkala osobního názoru na šikanu, odpověděla valná většina, že šikana je nevhodné chování, které by se nemělo přehlížet. Čtvrtá otázka se opírala o to, zda se někdy daný student stal obětí šikany. Tato otázka byla velmi důležitou a zásadní v tomto dotazníkovém průzkumu. Polovina žáků na obou základních školách zvolila možnost, že se nikdy nestala obětí šikanování. Šikanované děti jsou ale více v Pačejovské škole než v té městské a to o 1%. Odpověď „nedokážu to odhadnout“ by autorka spíše směřovala k odpovědi „ano, stal/a jsem se obětí šikany“. Na otázku, co by děti dělaly jako první, kdyby je někdo šikanoval, odpověděly převážně, že by se snažily bránit a druhou nejčastější odpovědí bylo, že by vše oznámily, což by samozřejmě bylo nejlepším řešením už v raném stádiu šikanování. Pomoc a podporu by studenti hledali s největší pravděpodobností u svých rodičů, dále u kamarádů a spolužáků. 90% žáků na ZŠ Plánické a 94% na ZŠ v Pačejově by bez rozmyšlení pomohli svým kamarádům, kteří by se stali obětí šikany. 8% žáků na Plánické škole by váhalo, zda pomoci či nikoliv. Když se autorka práce ptala, co znamená termín kyberšikana, děti na Plánické škole uvedly z 95% správnou odpověď, zatímco na základní škole v Pačejově zvolilo správnou odpověď pouze 75% respondentů. Na tuto otázku navazuje další obdobná, která je spojena se sociálními sítěmi, jako je Facebook, Instagram nebo Twitter. Po odpovědích na předchozí otázku bylo zcela zřejmé, že děti na Plánické škole navštěvují sociální sítě daleko více než děti na vesnici.

Další otázkou bylo, zda se někdy dětem již něco ošklivého v prostředí internetu přihodilo. U obou škol se opět objevily podobné výsledky, tedy, že se nikdy děti s ničím podobným nesetkaly. Na druhou a třetí pozici se ale zařadilo pomlouvání v prostředí internetu a také urážky. 93% studentů ze ZŠ Plánická se svěřilo s tím, že nikdy nepomlouvalo kamaráda či kamarádku v prostředí internetu, zatímco 21% žáků ve vesnické základní škole pomlouvalo své přátele na sociálních sítích. Další otázka se týkala přednášek o šikaně a kyberšikaně a o podobných preventivních akcích, kdy 91% dětí na Plánické škole odpovědělo, že se takové přednášky na jejich škole konají, avšak toto procento bylo zjevně nižší od respondentů z Pačejova, přesněji 74%. V následující otázce se autorka ptala žáků, zda na škole působí někdo, kdo má na starost problematiku šikany a její řešení, kdy si žáci na obou dotazovaných školách nebyli vůbec jistí, zda někdo takový se na jejich škole vyskytuje. U poslední otázky v tomto dotazníkovém šetření autorku zajímal trest, který by děti udělily agresorovi. 35% z Plánické ZŠ by šikanujícímu udělilo sníženou známku z chování, což by dle nich byl jeden z nejlepších trestů. Žáci ze základní školy v Pačejově měli ale jiný názor, a to ten, že by agresora přearadili na jinou školu, a tím by se šikana v jejich škole považovala za uzavřenou kapitolu.

7.2 Vyhodnocení hypotéz

Na začátku práce si autorka stanovila 3 hypotézy, které se dotazníkovým šetřením měly buď potvrdit, či vyvrátit.

Hypotéza č. 1: Na vesnické ZŠ se šikana vyskytuje v menší míře než ve městě.

Tato hypotéza byla vyvrácena, ačkoliv 26% žáků základní školy v Pačejově se stalo obětí šikany, což je o jedno procento více než na základní škole Plánická v městě Klatovy a 21% studentů z Pačejova si není jistá, zda se v jejich případě o šikanu jednalo či nikoliv. Odpověď „nedokážu to odhadnout“ získala v městské základní škole 16%.

Hypotéza č. 2: Děti by se se skutečností, že jsou šikanovány, nikomu nesvěřily.

Tato hypotéza byla opět vyvrácena. Autorka předpokládala, že většina dětí z obou základních škol by si nepříjemnost jakou je šikana nechaly pro sebe a svůj problém by se bály s kýmkoli probrat. Na obou školách ale výsledky jasně dokazují, že žáci by se svěřili především svým rodičům, kamarádům a spolužákům.

Hypotéza č. 3: Minimálně 30% žáků se s kyberšikanou doposud nesetkalo.

Tato hypotéza byla potvrzena. Na obou školách se minimálně 30% žáků nesetkalo s šikanováním v prostředí internetu.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, zda se šikana a kyberšikana vyskytuje mezi žáky na druhém stupni základních škol. Pomocí dotazníkového šetření byly zjišťovány informace, které studenti základních škol mají o problematice dnešního šikanování a šikanování v prostředí sociálních sítí – kyberšikaně.

V teoretické části práce autorka nejprve vysvětlila pojem školní šikana, jaké jsou její typické znaky a formy. Pokusila se blíže specifikovat pět základních vývojových stádií šikany a její hlavní možné příčiny. V další části se zabývala samotnými účastníky šikany, tedy těmi, kdo šikanují a těmi, kdo jsou šikanováni. Důležitou částí bakalářské práce bylo zmínit a následně vysvětlit typologii agresorů a typologii obětí. Dalším dílčím tématem byla kyberšikana a její základní druhy, tedy jednotlivé druhy agresivního chování v prostředí internetu. Stejně jako u školní šikany, tak i u části zabývající se kyberšikanou, přiblížila autorka charakteristiku aktérů kyberšikany. Nejprve jsou v práci popsáni agresori, kteří v prostředí internetu ohrožují ostatní a dopouštějí se tak patologického chování, poté oběti a na závěr přihlížející. Prevence byla jednou z nejdůležitějších složek teoretické části. V práci je popsáno, jak by děti základní školy mohly šikaně předcházet, popřípadě ji čelit. Jak by se k takovému problému měl postavit učitel a jak samotný rodič. Legislativa byla posledním tématem teoretické části práce. Jsou zde popsány trestné činy opatření, která mohou postihnout děti nebo dospívající, kteří se dopustili šikany, ale také rodiče.

V praktické části práce autorka realizovala průzkum, jímž oslovila děti druhého stupně dvou základních škol. Data byla získána pomocí anonymního dotazníku, který vyplnilo celkem 160 žáků dvou základních škol. Sběr dat proběhl v měsíci únoru a březnu 2019. Díky dotazníkovému šetření si autorka mohla stanovit tři hypotézy, které se při grafickém zpracování buď potvrdily, či vyvrátily.

Šikana byla a stále je velice aktuální globální problém, který ohrožuje životy a zdraví, a je velice obtížné šikanu odhalit a následně ji čelit. Proto by si široká veřejnost měla uvědomit, jak velkou míru rizika přináší do života dětí na základních školách.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

- 1) ČERNÁ, Alena a spol. *Kyberšikana*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2013. 152 s. ISBN 978-80-210-6374-7.
- 2) FIELD, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. 1 Vyd. Praha: Ikar, 2009. 312 s. ISBN 978-80-249-1176-2.
- 3) JANOŠOVÁ, Pavlína. *Psychologie školní šikany*. 1 Vyd. Praha: Grada, 2016. 416 s. ISBN 978-80-247-2992-3.
- 4) KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 2. Vyd. Praha: Portál, 2005. 255 s. ISBN 80-7367-014-3.
- 5) KOŽÍŠEK, Martin a spol. *Bezpečně na internetu: průvodce chováním ve světě online*. 1 Vyd. Praha: Grada Publishing, 2016. 176 s. ISBN 978-80-247-5595-3.
- 6) *Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele*. Vyd. 1. Editor Aleš Kavalír. Plzeň: Pro město Plzeň zpracovala společnost Člověk v tísni, pobočka Plzeň, 2009, 104 s. ISBN 978-80-86961-78-1.
- 7) MACHÁČKOVÁ, Hana. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2013. 152 s. ISBN 978-80-247-4577-0.
- 8) PÖTHE, Peter. *Dítě v ohrožení*. 2. Vyd. Praha: G plus G, 1999. 186 s. ISBN 80-86103-21-8.
- 9) ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. 1 Vyd. Praha: Portál, 1995. 95 s. ISBN 80-7178-049-9.
- 10) ŘÍČAN, Pavel a spol. *Jak na šikanu*. 1 Vyd. Praha: Grada, 2010. 160 s. ISBN 978-80-247-2991-6.

Legislativní dokumenty

- 1) ČESKO, Zákon č. 218/2003 Sb. *Zákony pro lidi.cz* [online]., ©AIONCS,s.r.o. 2010-2019 [cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>

Internetové zdroje

- 1) MOJRA.CZ: *Šikana ve škole* [online]. 28. 1. 2019. [cit. 2019-01-28]. Dostupné z: <https://blog.mojra.cz/clanek/jak-resit-sikanu-ve-skole>
- 2) *Šikana ve škole a trestní řízení*. [online].[cit. 2019-02-20]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/trestni-rizeni-ve-vecech-deti-amladistvych>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I – DOTAZNÍK – Šikana a kyberšikana jako sociální problém ve školním prostředí ZŠ

PŘÍLOHY

Příloha I

Dotazník – Šikana a kyberšikana jako sociální problém ve školním prostředí ZŠ⁶⁷

Ahoj,

jmenuji se Michaela Rumlová, jsem studentkou 3. ročníku bakalářského studia oboru Bezpečnostně právní činnost na Vysoké škole evropských regionálních studií, z.ú. v Příbrami. Pro ukončení studia zpracovávám bakalářskou práci na téma: „Šikana a kyberšikana jako sociální problém ve školním prostředí ZŠ.“ Ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Tento dotazník je anonymní a jeho vyhodnocení bude součástí mé bakalářské práce. Děkuji Vám za Vaši ochotu a čas, který jste věnovaly k vyplnění dotazníku.

1) Pohlaví

- a) Chlapec
- b) Dívka

2) Jsi žákem?

- a) 6.třídy
- b) 7.třídy
- c) 8.třídy
- d) 9.třídy

⁶⁷ Vlastní sestavení

3) Co si představuješ pod pojmem šikana? – lze zakroužkovat i více možností

- a) nadávky
- b) fackování
- c) ponižování,
- d) posmívání a urážky
- e) krádež věcí, ničení věcí
- f) pomluvy
- g) vyhrožování
- h) bití, kopání
- i) strkání
- j) urážky rodiny

4) Jaký je tvůj názor na šikanu?

- a) Není to správné
- b) Je to vcelku normální chování, které mezi děti/dospívající patří
- c) Když se mě netýká, tak mi nevadí
- d) Myslím, že se téma šikany zbytečně zveličuje/dramatizuje.
- e) Ti, co jsou šikanováni si za to mohou sami.

5) Stal/a si se TY někdy obětí šikany?

- a) ano
- b) ne
- c) nedokážu to odhadnout

6) Kdyby ti někdo ubližoval, co bys udělal/a jako první?

- a) volal/a bych o pomoc
- b) brečel/a bych
- c) bránil/a bych se
- d) prosil/a bych, aby mne nechali na pokoji
- e) vyhrožoval/a bych
- f) oznámil/a bych to

7) Koho bys požádal/a o pomoc, kdyby ti někdo ubližoval – šikanoval tě?

- a) kamaráda – kamarádku, spolužáka - spolužačku
- b) učitele
- c) rodiče
- d) sourozence
- e) nechal/a bych si to pro sebe

8) Pomohl/a by si kamarádovi, kdyby si zjistil/a, že se stal obětí šikany?

- a) určitě ano
- b) nevím
- c) ne, bál/a bych se
- d) ne, je to jeho věc

9) Co je podle tvého názoru kyberšikana?

- a) Šikana odehrávající se mimo školu
- b) Šikana odehrávající se v prostředí internetu
- c) Nevím jistě

10) Používáš sociální sítě jako je Facebook, Instagram nebo Twitter?

- a) Ano
- b) Ne

11) Stalo se ti někdy, že tě někdo v prostředí internetu – lze zakroužkovat i více možností

- a) urážel
- b) zesměšňoval
- c) pomlouval
- d) uveřejňoval tvé nelichotivé fotky
- e) vyhrožoval, zstrašoval
- f) vydíral
- g) uváděl o tobě lživé informace
- h) s ničím podobným jsem se nikdy nesetkal/a

12) Stalo se někdy, že jsi se TY posmíval/a kamarádce/kamarádovi na Facebooku a neřekl/a jsi jí to do očí?

- a) ano
- b) ne

13) Dozvěděl/a jsi se někdy ve škole, co bys měl/a dělat, kdyby tě někdo šikanoval - například na přednáškách o šikaně a kyberšikaně?

- a) ano
- b) ne

14) Existuje na vaší škole někdo, kdo se řešením šikany opravdu zabývá?

- a) ano
- b) ne
- c) o nikom nevím

15) Jaký trest byl by dle tvého názoru účinný pro toho, kdo někoho šikane?

- a) Šikanujícího přeradit na jinou školu
- b) Udělit šikanujícímu sníženou známku z chování
- c) Dát rodičům šikanujícího za jeho chování pokutu
- d) Umožnit šikanujícímu, aby zažil na sobě fyzické útoky druhých
- e) Šikanujícího nijak netrestat

Velmi děkuji za vyplnění a za Vaši trpělivost.